



NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach

LKA.410.008.03.2023

Pani
Monika Cembrat
Kierownik
Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie
w Żywcu

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

**P/23/033 – Udzielanie pomocy na usamodzielnienie wychowankom
placówek opiekuńczo -wychowawczych**

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Żywcu, ul. Księdza Prałata Stanisława Słonki 24, 34-300 Żywiec ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Monika Cembrat – Kierownik PCPR od 1 stycznia 2006 r. (akta kontroli: str. 2-4)
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Działania wspierające na rzecz usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej. 2. Skuteczność udzielanej pomocy dla pełnoletnich osób opuszczających pieczę zastępczą.
Okres objęty kontrolą	Lata 2020-2022. Dla realizacji celów kontroli mogą być wykorzystane dowody sporządzone w latach wcześniejszych oraz w okresie późniejszym, a także dane statystyczne z tych okresów.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontroler	Magdalena Śleziak, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/61/2023 z 13 marca 2023 r. (akta kontroli: str. 1)

¹ Zwane dalej: „Centrum” lub „PCPR”.

² Dz.U. z 2022 r. poz. 623; zwana dalej: „ustawą o NIK”.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

PCPR w sposób prawidłowy organizowało i realizowało wykonanie zadań związanych ze wsparciem pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej oraz adekwatnie do potrzeb planowało zapotrzebowanie finansowe na pomoc dla nich.

W latach objętych kontrolą Centrum przyznało osobom usamodzielnianym - za wyjątkiem jednego przypadku - pomoc na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie i zagospodarowanie, które złożyły wniosek do PCPR. Wyjątek ten dotyczył sytuacji, w której jednej osobie odmówiono udzielania pomocy na kontynuowanie nauki, a w wydanej w tej sprawie decyzji odmownej wskazano, że istnieje uzasadnione przypuszczenie, że pomoc zostanie wykorzystana niezgodnie z celem, na jaki zostanie przyznana.

W okresie objętym kontrolą do PCPR nie wpłynęły wnioski o przyznanie pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, a żaden z wychowanków nie zwrócił się do Centrum o wsparcie w zakresie pomocy psychologicznej czy prawnej.

Badanie 30 spraw wykazało, że wszystkie objęte badaniem decyzje o przyznanie świadczeń były wydane przez PCPR osobom uprawnionym i świadczenia przyznano w prawidłowych wysokościach, średni czas od złożenia wniosku o przyznanie pomocy do wydania decyzji wynosił 13 dni, a wszystkie decyzje zostały wydane zgodnie z zasadami określonymi w ustawie z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego⁴.

W ramach realizacji *Powiatowych programów rozwoju pieczy zastępczej na lata 2018-2020* oraz 2021-2023, w których założeniach było m.in. wspieranie rodzin zastępczych - PCPR przygotował w 2020 roku projekt pn. *Rodzina w Centrum*, w którym uczestniczyło sześćo usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej. Osoby te skorzystały z różnych form wsparcia, w tym m.in. z korepetycji z matematyki lub języka angielskiego, czy wyjść integracyjnych. W ww. programach nie określono wartości docelowych wskaźników w postaci mierników umożliwiających monitorowanie stopnia osiągnięcia celów w odniesieniu do wychowanków pieczy zastępczej.

Wydatki w ramach realizacji pieczy zastępczej zostały prawidłowo ujęte w ewidencji księgowej PCPR w zakresie klasyfikacji budżetowej działu, rozdziału i paragrafu, natomiast na kontach analitycznych dotyczących poszczególnych form pomocy stwierdzono nieprawidłowości.

Sprawozdania rzeczowo-finansowe PCPR z realizacji pieczy zastępczej i pomocy dla osób usamodzielnianych za II półrocze 2020, za I i II półrocze 2021 r., za II półrocze 2022 sporządzono prawidłowo. Stwierdzono natomiast, że w sprawozdaniu za I półrocze 2020 błędnie ujęto liczbę świadczeń i kwoty udzielonej pomocy na kontynuowanie nauki, a w sprawozdaniu za I półrocze 2022 r. w tabeli A, dotyczącej *Rodzinnej pieczy zastępczej*, PCPR nie ujęło liczby i wartości udzielonych świadczeń. Sprawozdanie to zostało skorygowane w trakcie kontroli.

W sprawozdaniach z działalności PCPR:

- za 2020 r. w zakresie osób usamodzielnianych prawidłowo wykazano kwoty wypłaconej pomocy na kontynuowanie nauki i zagospodarowanie, natomiast błędnie w odniesieniu do pomocy na usamodzielnienie,

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dz. U. z 2023 r. poz. 775 ze zm., zwana dalej: „Kpa”

- za 2021 r. prawidłowo wykazano kwoty wypłaconej pomocy na kontynuowanie i usamodzielnienie, natomiast błędnie w odniesieniu do pomocy udzielonej na zagospodarowanie,
- za 2022 r. prawidłowo wykazano wartość pomocy wypłaconej osobom usamodzielnianym w ramach wszystkich form pomocy udzielonej na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej⁵.

Podkreślić jednak należy, że ww. błędy w sprawozdawczości PCPR nie miały wpływu na prawidłowość udzielania pomocy usamodzielnianym wychowankom pieczy zastępczej.

PCPR udzielało wychowankom pomocy przy sporządzeniu i realizacji indywidualnego programu usamodzielnienia⁶, a cele w nich zawarte⁷ zrealizowane zostały przez wychowanków na poziomie około 84%. Proces usamodzielnienia był monitorowany i nadzorowany przez pracowników Centrum m.in. poprzez sporządzanie modyfikacji do IPU, ocenę sytuacji wychowanka przy ubieganiu się o przyznanie pomocy, monitorowanie sytuacji szkolnej, końcową ocenę IPU, rozliczanie pomocy na usamodzielnienie i zagospodarowanie, a w razie potrzeby przez kontakt z wychowankiem, opiekunem, szkołą lub innymi jednostkami.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁸ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Działania wspierające na rzecz usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej

1.1. Organizacja wykonywania zadań w PCPR

Opis stanu faktycznego

a) Starosta Żywiecki⁹ wyznaczył PCPR na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej zarządzeniem Nr 35/2011 z dnia 19 października 2011 r.

(akta kontroli: str. 20-21)

W strukturze organizacyjnej PCPR został utworzony Zespół ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej, zgodnie z art. 76 ust. 2 *ustawy o pieczy zastępczej*, do którego kompetencji należało: kwalifikowanie osób do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, zapewnienie pomocy i wsparcia funkcjonującym rodzinom zastępczym, współpraca ze środowiskiem lokalnym na rzecz rodzin zastępczych, prowadzenie poradnictwa i terapii dla rodzin zastępczych, dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinach zastępczych, zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych dzieci z uregulowaną sytuacją prawną, przygotowywanie planu pomocy dziecku umieszczonemu w rodzinie zastępczej, udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom pieczy zastępczej, prowadzenie rejestru rodzin zastępczych, opracowywanie programów i projektów służących pomocy dziecku i rodzinie zastępczej, pozyskiwanie środków pozabudżetowych na realizację programów, prowadzenie sprawozdawczości i udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach.

(akta kontroli: str. 109-140)

⁵ Dz.U. z 2023 r. poz.1426 ze zm., zwana dalej: *ustawą o pieczy zastępczej*.

⁶ Zwany dalej: „IPU”.

⁷ Bez uwzględniania pomocy prawnej i psychologicznej.

⁸ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁹ Zwany dalej: „Starostą”.

Kierownik PCPR wyjaśniła, że zespół ten został utworzony 21 marca 2012 r.¹⁰, tj. po wejściu w życie *ustawy o pieczy zastępczej*.

(akta kontroli: str. 75-104)

b) W poszczególnych latach okresu objętego kontrolą w PCPR zatrudnionych było na dzień 31 grudnia:

- 2020 r. – 30 osób (25,38 etatu), w tym 6 osób na stanowiskach związanych z realizacją ustawy o pieczy zastępczej (6 etatów)¹¹;
- 2021 r. – 32 osoby (30,75 etatu), w tym 9 osób na stanowiskach związanych z realizacją ustawy o pieczy zastępczej (7 etatów)¹²;
- 2022 r. – 29 osób (28,25 etatu), w tym 9 osób na stanowiskach związanych z realizacją ustawy o pieczy zastępczej (9 etatów)¹³.

(akta kontroli: str. 8-18, 141-146)

c) W poszczególnych latach okresu 2020-2022 (wg stanu na 31 grudnia) w PCPR było zatrudnionych odpowiednio: 1, 4, 4 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. W żadnym przypadku liczba rodzin przypadających na koordynatora nie przekraczała ustawowego limitu, tj. 15 rodzin.

(akta kontroli str. 8-18, 141-146)

d) W okresie objętym kontrolą Kierownik PCPR nie zwracała się do Starosty o zwiększenie etatów w zakresie związanym z realizacją *ustawy o pieczy zastępczej*. Kierownik PCPR wyjaśniła, że po kontroli przeprowadzonej przez Wojewodę Śląskiego w 2019 r. dotyczącej realizacji zadań powiatu wynikających z *ustawy o pieczy zastępczej* oraz zgodności zatrudnienia jednostek organizacyjnych wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej z wymaganiami kwalifikacyjnymi, zwróciła się do Zarządu Powiatu¹⁴ m.in. o zwiększenie zatrudnienia w Zespole ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej na stanowiskach koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, tak by pod opieką jednego koordynatora pozostawało nie więcej niż piętnaście rodzin zastępczych.

W *Karcie informacyjnej załatwiania sprawy przez Zarząd Powiatu w Żywcu* stwierdzono, że Zarząd Powiatu zapoznał się z *protokołem z kontroli przeprowadzonej przez Wojewodę oraz zobowiązał Kierownika PCPR do realizacji zaleceń pokontrolnych w świetle obowiązujących przepisów*.

(akta kontroli: str. 402-420, 430)

W 2021 r. w ramach zwiększenia środków finansowych na zatrudnienie, w PCPR zatrudniono trzech koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

(akta kontroli str. 8-18, 141-146, 402-420, 430)

¹⁰ Na podstawie Regulaminu organizacyjnego PCPR przyjętego uchwałą Zarządu Powiatu Nr 459/12/IV z dnia 12 marca 2012 r.

¹¹ Starszy pracownik socjalny – 1 etat, trzech specjalistów pracy socjalnej (3 etaty), koordynator rodzinnej pieczy zastępczej (1 etat), główny specjalista (1 etat).

¹² Starszy pracownik socjalny (1 etat), dwóch specjalistów pracy socjalnej (1,5 etatu), główny specjalista (1 etat), pracownik socjalny (1/2 etatu), trzech młodszych koordynatorów pieczy zastępczej (2,5 etatu), koordynator pieczy zastępczej (1/2 etatu).

¹³ Starszy pracownik socjalny (1 etat), specjalista pracy socjalnej (1 etat), dwóch głównych specjalistów (2 etaty), pracownik socjalny (1 etat), trzech młodszych koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej (3 etaty), koordynator rodzinnej pieczy zastępczej (1 etat).

¹⁴ *Karta informacyjny załatwiania sprawy przez Zarząd Powiatu w Żywcu* (data wpływu 20 września 2019 r.), termin Zarządu 4 października 2019 r.

1.2. Rozpoznawanie i realizacja potrzeb w zakresie wsparcia wychowanków pieczy zastępczej

a) W okresie objętym kontrolą, Centrum prowadziło rozpoznawanie potrzeb wychowanków przewidzianych do usamodzielnienia w oparciu o:

- prowadzony rejestr osób zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz osób prowadzących rodzinną pieczę zastępczą;
- sporządzane listy osób, które przed ukończeniem 17 roku życia miały wyznaczyć opiekuna usamodzielnienia;
- IPU, w którym wychowanek określał datę planowanego opuszczenia pieczy zastępczej lub placówki opiekuńczo-wychowawczej¹⁵;
- przekazywane przez Dyrektora POW pisemne informacje o planowanym usamodzielnieniu wychowanków w danym roku.

(akta kontroli: str. 714-726)

b) W okresie objętym kontrolą, pracownicy merytoryczni, zajmujący się świadczeniami dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej, sporządzali zapotrzebowanie do planu finansowego PCPR na kolejny rok, które przedkładane było do Zespołu Finansowo-Księgowego. Na jego podstawie Główny Księgowy Centrum sporządzał projekt planu dochodów i wydatków, który przekazywany był następnie do Starostwa Powiatowego w Żywcu.

(akta kontroli: str. 184, 221, 260)

Kierownik PCPR wyjaśniła, że w projektach planów rocznych określana była liczba wychowanków korzystających z pomocy, jak i liczba tych, którzy planują opuścić pieczę zastępczą i złożyć wniosek o pomoc przewidzianą dla pełnoletnich usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej. Analiza ta dokonywana była na podstawie informacji zawartych w IPU oraz danych z poprzednich lat. Ponadto, przed sporządzeniem zapotrzebowania do projektu planu finansowego PCPR w Żywcu dokonuje w niektórych przypadkach weryfikacji informacji zawartych w IPU.

(akta kontroli: str. 714-716)

c) PCPR w poszczególnych latach objętych kontrolą zaplanowało do usamodzielnienia:

- w 2020 r. - 17 wychowanków¹⁶, a proces usamodzielnienia rozpoczęło 14¹⁷;
- w 2021 r. - 23 wychowanków¹⁸, a proces usamodzielnienia rozpoczęło 20¹⁹;
- w 2022 r. - 24 wychowanków²⁰, a proces usamodzielnienia rozpoczęło 17²¹.

(akta kontroli: 184, 221, 260, 431-436)

d) Centrum - przed rozpoczęciem procesu usamodzielnienia wychowanków - dysponowało wiedzą odnośnie liczby osób, które nie były zainteresowane otrzymaniem pomocy z tytułu usamodzielnienia. W okresie objętym kontrolą, trzech

¹⁵ Zwanej dalej: „POW”.

¹⁶ W zapotrzebowaniu do planu finansowego na 2020 r. uwzględniono: 13 wychowanków z rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, a z POW czterech.

¹⁷ Z czego: 11 wychowanków z rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, a z POW trzech.

¹⁸ W zapotrzebowaniu do planu finansowego na 2021 r. uwzględniono: 14 wychowanków z rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, a z POW dziewięciu.

¹⁹ Z czego: 14 wychowanków z rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, a z POW sześć.

²⁰ W zapotrzebowaniu do planu finansowego na 2022 r. uwzględniono: 17 wychowanków z rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, a z POW pięciu.

²¹ Z czego: 15 wychowanków z rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, a z POW dwóch.

wychowanków²², pomimo uprzednich powiadomień przez PCPR o konieczności sporządzenia IPU nie sporządziło go.

(akta kontroli: str. 789-793)

W latach objętych kontrolą pięć osób²³ nie podjęło procesu usamodzielnienia i nie złożyło wniosków o przyznanie pomocy przewidzianej dla pełnoletnich usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej (wszystkie pięć osób wyznaczyło opiekuna usamodzielnienia i na dzień zakończenia kontroli nie osiągnęły wieku, który uniemożliwiłby im skorzystanie z pomocy przewidzianych dla usamodzielnionych wychowanków). I tak:

- w dwóch przypadkach osoby²⁴ takie nie sporządziły IPU, natomiast złożyły oświadczenia, w których stwierdziły, że nie zamierzają sporządzać IPU, oraz że zostały poinformowane przez Centrum o prawach i obowiązkach osób usamodzielnianych, przy czym jedna z tych osób nie miała wymaganego do otrzymania pomocy finansowej okresu pobytu w pieczy zastępczej, o którym mowa w art. 141 ust. 1 ustawy o pieczy zastępczej;
- w jednym przypadku wychowanka²⁵ nie sporządziła IPU pomimo, że PCPR poinformował ją pisemnie o konieczności jego sporządzenia, a także nie zgłosiła się do Centrum z opiekunem usamodzielnienia. Jak wynika z informacji Dyrektora POW przybywała ona wówczas na samowolnym oddaleniu z placówki i nie powróciła do niej do ukończenia 18 roku życia.
- w jednym przypadku²⁶ wychowanka wprawdzie sporządziła IPU, lecz podczas rozmowy telefonicznej z pracownikiem PCPR stwierdziła, że obecnie (styczeń 2022 r.) nie kontynuuje nauki, gdyż opiekuje się dzieckiem i nie jest zainteresowana inną formą pomocy;
- w jednym przypadku²⁷, wychowanka POW wprawdzie sporządziła IPU, lecz mimo podejmowanych przez pracownika PCPR prób kontaktu telefonicznego, nie udało się z nią skontaktować, a PCPR nie posiadał danych adresowych wychowanki po opuszczeniu przez nią Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii²⁸.

(akta kontroli: str. 789-793a)

W okresie objętym kontrolą, w dwóch z pięciu badanych przypadkach odnotowano, że pracownik PCPR kontaktował się telefonicznie z wychowankami, z czego w jednym przypadku osoba podała, że nie kontynuuje nauki z uwagi na opiekę nad dzieckiem i nie jest obecnie zainteresowana pomocą na usamodzielnienie, natomiast w drugim osoba nie odbierała telefonu. Natomiast w pozostałych trzech przypadkach Centrum nie kontaktowało się z wychowankami.

(akta kontroli: str. 789-793)

Kierownik PCPR wyjaśniła, że PCPR nie kontaktowało się z wychowankami, ponieważ w jednym przypadku²⁹ wychowanka nie podała danych adresowych, w drugim - wychowanek³⁰ skontaktował się telefonicznie z PCPR w marcu 2023 r.

²² PCPR/ZP/4210/19/2021; PCPR/IPZ/4200/8/2020; PCPR/IPZ/4200/12/2019.

²³ PCPR/ZP/4210/19/2021; PCPR/IPZ/4200/12/2019; PCPR/IPZ/4200/8/2020; PCPR/IPZ/4200/1/2021; PCPR/4241/13/2021.

²⁴ PCPR/ZP/4210/19/2021 (RZ); PCPR/IPZ/4200/12/2019 (POW).

²⁵ PCPR/IPZ/4200/8/2020 (POW).

²⁶ PCPR/4241/13/2021 (RZ).

²⁷ PCPR/IPZ/4200/1/2021 (POW).

²⁸ Zwany dalej: MOS.

²⁹ PCPR/PZ/4210/19/2021.

³⁰ PCPR/IPZ/4200/12/2019.

w celu uzgodnienia terminu złożenia wniosku o pomoc, a w trzecim - z uwagi na brak sporządzonego IPU nie kontaktowano się z wychowanką³¹. Wskazała również, że PCPR podejmuje próbę kontaktu z wychowankami co najmniej raz w roku, informując ich o możliwościach otrzymania pomocy.

(akta kontroli: str. 960-966)

1.3. Pomoc finansowa i inne formy wsparcia

a) W latach objętych kontrolą, wydatki Powiatu Żywieckiego ogółem wynosiły:

- w 2020 r. – 192 395,7 tys. zł, z czego na zadania z zakresu wspierania systemu pieczy zastępczej 4 568,6 tys. zł (2,4%);
- w 2021 r. – 209 736,1 tys. zł, zadania z zakresu wspierania systemu pieczy zastępczej 4 101,3 tys. zł (1,9%);
- w 2022 r. – 228 087,9 tys. zł zadania z zakresu wspierania systemu pieczy zastępczej w tym 3 807,2 tys. zł (1,7%).

(akta kontroli: str. 8-18, 198-205, 236-243, 273-280)

Na zadania z zakresu wspierania systemu pieczy zastępczej, PCPR w poszczególnych latach wydatkowało:

- w 2020 r.:
 - 546,9 tys. zł w ramach wydatków z rozdziału 85504 „Wspieranie rodziny”;
 - 3 589 tys. zł w ramach wydatków z rozdziału 85508 „Rodziny zastępcze”;
 - 432,7 tys. zł w ramach wydatków z rozdziału 85510 „Działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych”;
- w 2021 r.:
 - 3 599,7 tys. zł z rozdziału 85508 „Rodziny zastępcze”;
 - 501,6 tys. zł z rozdziału 85510 „Działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych”;
- w 2022 r.:
 - 3 389,7 tys. zł z rozdziału 85508 „Rodziny zastępcze”;
 - 417,5 tys. zł z rozdziału 85510 „Działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych”.

(akta kontroli: str. 8-18, 198-205, 236-243, 273-280)

W sprawozdaniach z wykonania wydatków budżetowych (Rb-28S) ujęte były łącznie wydatki na pomoc dla usamodzielnianych wychowanków z rodzin zastępczych, placówki opiekuńczo wychowawczej oraz Młodzieżowych Ośrodków Socjoterapii i Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych³².

(akta kontroli: str. 198-205, 236-243, 273-280)

Kierownik PCPR wyjaśniła, że: *W okresie objętym kontrolą PCPR nie ponosił wydatków z rozdziału 85509 ponieważ, zadanie prowadzenie i finansowanie Ośrodków Adopcyjnych zgodnie z art. 154 ust. 2 ustawy z dnia 11 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej należy do samorządu województwa lub podmiotu, któremu samorząd województwa zlecił realizację tego zadania.*

(akta kontroli: str. 8-18)

W 2020 r. wydatki dotyczące realizacji zadań z zakresu pieczy zastępczej na kontynuację nauki, usamodzielnienie i zagospodarowanie osób usamodzielnianych

³¹ PCPR/IPZ/4200/8/2020.

³² Zwanych dalej „MOW”.

zostały prawidłowo ujęte w ewidencji księgowej (dział, rozdział, paragraf, analityka) oraz w sporządzonym na jej podstawie sprawozdaniu budżetowym RB-28S za 2020 r.

(akta kontroli: str. 198-220)

W 2021 wydatki dotyczące pieczy zastępczej zostały prawidłowo ujęte w ewidencji księgowej w zakresie (dział, rozdział, paragraf), za wyjątkiem nieprawidłowego ujęcia w analityce w rozdziale 85508 § 3110 „Pomoc na zagospodarowanie” kwoty 1000 zł, choć wydatek ten powinien zostać zaewidencjonowany jako inna jednorazowa pomoc na zagospodarowanie – remont w ramach tego samego rozdziału i paragrafu. Zagadnienie to opisano szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: str. 183-183a, 250-251, 258-259, 854)

W sprawozdaniu budżetowym RB-28 S za 2021 r. poniesione wydatki przedstawione były w układzie dział, rozdział, paragraf, a wspomniana wyżej omyłka nie miała wpływu na rzetelność sprawozdania.

(akta kontroli: str. 236-243)

W 2022 r. wydatki na realizację zadań dotyczących pieczy zastępczej zostały prawidłowo ujęte w ewidencji księgowej w zakresie dział, rozdział i paragraf. Natomiast na kontach analitycznych dotyczących wszystkich form pomocy finansowej stwierdzono omyłki³³ w ramach § 3110, które opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 183-183a, 281-284, 293-294, 289-292, 281-284, 287-288, 853-854)

W sprawozdaniu budżetowym RB-28 S za 2022 r. prawidłowo przedstawiono poniesione wydatki w układzie dział, rozdział, paragraf, a wspomniane wyżej omyłki analityczne nie wpłynęły na rzetelność sprawozdania.

(akta kontroli: str. 273-280)

b) W latach 2020-2022 w budżecie Powiatu Żywieckiego na realizację zadań dotyczących pomocy osobom usamodzielnianym powiatu zaplanowano³⁴ odpowiednio:

- 2020 r. – 417,3 tys. zł, z czego 62,5 tys. zł na pomoc na usamodzielnienie, 335,9 tys. zł na pomoc na kontynuowanie nauki i 18,9 tys. zł na pomoc na zagospodarowanie;
- 2021 r. – 425,0 tys. zł, z czego z czego 64,0 tys. zł na pomoc na usamodzielnienie, 338,0 tys. zł na pomoc na kontynuowanie nauki i 23,0 tys. zł na pomoc na zagospodarowanie;
- 2022 r. – 413,6 tys. zł, z czego 85,8 tys. zł na pomoc na usamodzielnienie, 304,0 tys. zł na pomoc na kontynuowanie nauki i 23,8 tys. zł na pomoc na zagospodarowanie.

(akta kontroli: str. 183-196, 221-234, 244-255)

³³ W rozdziale 85508 na łączną kwotę 5172 zł, a w rozdziale 85510 na łączną kwotę 1837 zł.

³⁴ Pomoc osobom usamodzielnianym ujęta została w dziale: „Rodzina” (855), rozdziałach: 85508 („Rodziny zastępcze”) oraz 85510 (Działalność placówek opiekuńczo wychowawczych), w § 3110 (świadczenia społeczne, w których również ujęto pomoc osobom usamodzielnianym). W ramach § 3110 wyodrębniono analitycznie: „Pomoc na kontynuowanie nauki”, „Pomoc na usamodzielnienie”, „Pomoc rzeczowa”. W ww. paragrafie ujęte były również inne świadczenia. Na ww. wyodrębnionych kontach analitycznych zostały ujęte zarówno świadczenia z ustawy o pieczy zastępczej i art. 88 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2023 r. poz. 901 ze zm., zwanej dalej: *ustawą o pomocy społecznej*). Nie było przesunięć między rozdziałami, a zmiany w danym paragrafie do danego rozdziału nie wymagały zmian w planie finansowym.

W latach objętych kontrolą na zadania wynikające z *ustawy o pieczy zastępczej* PCPR wydatkował na pomoce przewidziane dla usamodzielnianych wychowanków, odpowiednio:

- 2020 r. – 294,8 tys. zł, w tym na pomoc na usamodzielnienie 76,1 tys. zł; na pomoc na kontynuowanie nauki 204,5 tys. zł, a na pomoc na zagospodarowanie 14,2 tys. zł;
- 2021 r. – 301,0 tys. zł, w tym na pomoc na usamodzielnienie 69,3 tys. zł, na pomoc na kontynuowanie nauki 208,3 tys. zł, a na pomoc na zagospodarowanie 23,4 tys. zł;
- 2022 r. – 338,2 tys. zł, w tym na pomoc na usamodzielnienie 82,3 tys. zł, pomoc na kontynuowanie nauki 233 tys. zł, a na pomoc na zagospodarowanie 22,9 tys. zł.

(akta kontroli: str. 183-184, 206-220, 244-259, 281-296)

c) W poszczególnych latach okresu objętego kontrolą nie dochodziło do zmian planu finansowego PCPR w zakresie dotyczącym pomocy osobom usamodzielnianym, a poniesione w poszczególnych latach wydatki nie przekraczały przyjętych w planach finansowych założeń. Za lata 2020-2022 poziom wykorzystania środków finansowych zabezpieczonych w planie finansowym PCPR wynosił 74,4 %.

(akta kontroli: str. 11-18)

d) Kierownik PCPR wyjaśniła, że: *W kontrolowanym okresie Rada Powiatu Żywieckiego nie zwiększała minimalnych kwot świadczeń pieniężnych dla wychowanków pieczy zastępczej. Pomoc udzielana była w oparciu o kwoty określone w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz akty wykonawcze do tej ustawy.*

(akta kontroli: str. 8-18)

1.4. Wydawanie decyzji administracyjnych na świadczenia dla osób usamodzielnianych

a) W poszczególnych latach objętych kontrolą PCPR przyznało pełnoletnim wychowankom pieczy zastępczej³⁵ następującą pomoc:

W 2020 r.:

- na 29 złożonych wniosków o przyznanie pomocy na kontynuowanie nauki, wydano 29 decyzji przyznających taką pomoc, a jej wysokość wynosiła 526 zł miesięcznie;
- na 11 wniosków o przyznanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie, wydano 11 decyzji przyznających taką pomoc, z czego:
 - 9 świadczeń po 6 939 zł dla wychowanków opuszczających rodziny zastępcze niezawodowe, zawodowe, rodzinne domy dziecka oraz POW;
 - 2 świadczenia po 3 470 zł dla osób opuszczających rodziny zastępcze spokrewnione;Ponadto w 2020 r. wypłacono jednej osobie 3 200 zł tytułem drugiej raty świadczenia przyznanego na podstawie wniosku i decyzji wydanej w 2018 r.
- na 7 wniosków o udzielenie pomocy na zagospodarowanie wydano 7 decyzji przyznających taką pomoc, z czego:
 - pięć w wysokości po 1 577 zł;

³⁵ Art. 140 ust. 1 i 2 *ustawy o pieczy zastępczej*.

- dwa po 3 154 zł, gdyż osoby wnioskujące posiadały orzeczenia o umiarkowanym i znacznym stopniu niepełnosprawności uprawniającym je do świadczeń o zwiększonej wysokości na podstawie art. 150 ust. 1 *ustawy o pieczy zastępczej*.

W 2021 r.:

- na 41 wniosków o przyznanie pomocy na kontynuowanie nauki, wydano 41 decyzji przyznających pomoc, a jej wysokość wynosiła do 31 maja 2021 r. 536 zł, a od 1 czerwca 2021 r. - w związku z waloryzacją świadczeń - 566 zł miesięcznie;
- na 14 wniosków o przyznanie pomocy na usamodzielnienie, wydano 14 decyzji przyznających takie świadczenie, w tym:
 - 5 świadczeń dla wychowanków opuszczających rodziny zastępcze niezawodowe, zawodowe, rodzinne domy dziecka oraz POW, z czego jedno w wysokości 6 939 zł, a pozostałe cztery w wysokości po 7 458 zł;
 - 9 świadczeń dla osób opuszczających rodziny zastępcze spokrewnione, z czego cztery po 3 470 zł i pięć po 3 730 zł;
- na 14 wniosków o przyznanie pomocy na zagospodarowanie, wydano 14 decyzji przyznających taką pomoc, z czego trzy świadczenia w wysokości po 1 577 zł i 11 świadczeń po 1 695 zł.

W 2022 r.:

- na 39 złożonych wniosków o przyznanie pomocy na kontynuowanie nauki, wydano 39 decyzji, w tym jedną odmowną i 38 przyznających pomoc. Wysokość pomocy wynosiła do 31 maja 2022 r. 566 zł, a od 1 czerwca 2022 r. - w związku z waloryzacją świadczeń - 595 zł miesięcznie;
- na 14 wniosków o przyznanie pomocy na usamodzielnienie, wydano 14 decyzji przyznających jednorazowo takie świadczenie, z czego:
 - 11 świadczeń dla wychowanków opuszczających rodziny zastępcze niezawodowe, zawodowe, rodzinne domy dziecka oraz POW po 7 839 zł;
 - 3 świadczenia dla osób opuszczających rodziny zastępcze spokrewnione po 3 921 zł;
- na 13 wniosków o przyznanie pomocy na zagospodarowanie, wydano 13 decyzji przyznających taką pomoc, w tym dwa świadczenia po 1 695 zł i 11 po 1 782 zł.

(akta kontroli: str. 712-716, 753a)

Odnosząc się do kwestii wniosków o przyznanie odpowiednich warunków mieszkaniowych, Kierownik PCPR stwierdziła, że: *W okresie objętym kontrolą do PCPR nie wpłynęły żadne wnioski o przyznanie pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych.*

(akta kontroli: str. 947-952)

W kwestii pomocy psychologicznej i prawnej dla wychowanków pieczy zastępczej Kierownik wyjaśniła natomiast, że: *W latach objętych kontrolą żaden z wychowanków nie zwrócił się o wsparcie prawne bądź psychologiczne. Należy jednak zaznaczyć, że wychowankowie pieczy zastępczej mogą korzystać z darmowej pomocy psychologicznej świadczonej w PCPR. Mogą oni także korzystać z bezpłatnej pomocy prawnej świadczonej na terenie powiatu. O możliwości skorzystania z tych form wsparcia wychowankowie są informowani m.in. w czasie sporządzania IPU. Informacje o możliwości skorzystania z ww. form pomocy podana jest także na stronie*

www.pcpr-zywiec.pl. Potrzeby wychowanków są także na bieżąco monitorowane w trakcie realizacji IPU.

(akta kontroli: str. 712-716)

b) W jednym przypadku Kierownik PCPR – działając z upoważnienia Starosty Żywieckiego – wydała decyzję³⁶ odmowną w sprawie wniosku o przyznanie pomocy na kontynuowanie nauki. Wniosek ten wychowanka złożyła do PCPR 26 maja 2022 r., a decyzja odmowna w tej sprawie została wydana 27 lipca 2022 r., przy czym podstawą tego rozstrzygnięcia była treść art. 152 pkt 1 *ustawy o pieczy zastępczej* zgodnie z którym przyznania pomocy na kontynuowanie nauki, na usamodzielnienie lub na zagospodarowanie można odmówić m.in. w przypadku, gdy istnieje uzasadnione przypuszczenie, że pomoc zostanie wykorzystana niezgodnie z celem, na jaki zostanie przyznana. W uzasadnieniu do tej decyzji wskazano, że główną przyczyną takiego rozstrzygnięcia był brak realizacji postanowień IPU, nieuczęszczanie na zajęcia szkolne, nieuzyskanie kwalifikacji do następnej klasy oraz niedopełnienie formalności związanych z możliwością przystąpienia do egzaminów poprawkowych w szkole.

(akta kontroli str. 712-716, 746-749, 999-1001, 1005-1005a)

Kierownik PCPR wyjaśniła, że: *W latach objętych kontrolą wszyscy wychowankowie, którzy złożyli wniosek o przyznanie pomocy pieniężnej lub zgłosili potrzeby wsparcia niepieniężnego zostali objęci wsparciem ze strony PCPR w Żywcu. W jednym przypadku odmówiono pomocy na kontynuowanie nauki, zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.*

(akta kontroli: str. 712-716)

c) W badanej próbie 40 decyzji, w 39 decyzjach³⁷ pomoc została przyznana osobom uprawnionym, a jej wysokość była prawidłowa, tj. zgodna z obowiązującymi kwotami świadczeń w momencie wydania decyzji, określonymi obwieszczeniem Ministra Rodziny i Polityki Społecznej³⁸. Ustalono również, że świadczenia przyznawano wychowankom spełniającym warunki dochodowe, określone w art. 142 ust. 1 *ustawy o pieczy zastępczej*³⁹ oraz posiadającym wymagany do uzyskania pomocy okres pobytu w pieczy zastępczej. W jednym przypadku PCPR odmówił przyznania pomocy na kontynuowanie nauki z uwagi na to, iż strona nie spełniała przesłanki określonej w art. 146 ust. 1 *ustawy o pieczy zastępczej*.

Wszystkie decyzje przyznające pomoc wydane zostały w terminach określonych w art. 35 § 3 Kpa, natomiast w przypadku decyzji odmownej, która dotyczyła sprawy szczególnie skomplikowanej została ona wydana w ciągu 35 dni. Wychowanka pismem z dnia 27 czerwca 2022 r. została poinformowana przez PCPR, że sprawa nie może być załatwiona w terminie przewidzianym w art. 35 § 3 Kpa, z uwagi na brak zgłoszenia się do PCPR celem uzupełnienia informacji dotyczącej jej sytuacji szkolnej.

(akta kontroli: str. 750-753a, 977-987, 999-1001)

d) Wszystkie poddane badaniu decyzje (40) spełniały warunki formalne przewidziane art. 107 § 1 Kpa, tj. zawierały datę wydania, oznaczenie strony, powołanie podstawy prawnej, rozstrzygnięcie, uzasadnienie faktyczne i prawne, pouczenie czy i w jakim

³⁶ PCPR/ZŚ/4240/39/2022 z dnia 27 lipca 2022 r.

³⁷ 24 decyzje na pomoc na kontynuowanie nauki, z czego 12 zwaloryzowanych, dotyczących 14 osób; osiem decyzji dotyczących pomocy na usamodzielnienie; siedem decyzji na zagospodarowanie.

³⁸ Obwieszczenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie wysokości kwot świadczeń przysługujących rodzinie zastępczej i prowadzącemu rodzinny dom dziecka oraz wysokości pomocy dla osoby usamodzielnianej z dnia 28 lutego 2022r., (M.P. z 2022 poz. 292).

³⁹ Miesięczny dochód wychowanka nie przekraczał kwoty 1 200 zł.

trybie służy od decyzji odwołanie, oraz o prawie do zrzeczenia się odwołania i skutkach zrzeczenia się odwołania. Wszystkie były też podpisane przez - działającego z upoważnienia Starosty Żywieckiego - Kierownika PCPR lub jego zastępcę.

Wszystkie objęte badaniem decyzje – dotyczące badanej próby dotyczącej 30 usamodzielnianych wychowanków - zostały wydane na podstawie kompletnych i zaakceptowanych przez opiekunów wniosków, przy czym do wniosków o przyznanie pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki każdorazowo dołączone były zaświadczenia potwierdzające kontynuowanie nauki, a do wniosków o przyznanie pomocy na zagospodarowanie i usamodzielnienie załączone były każdorazowo oświadczenia o dochodach z miesiąca poprzedzającego złożenie wniosku. Dodatkowo większość wnioskodawców m.in. składała zaświadczenia o uzyskiwanych dochodach (z ZUS, od pracodawcy), świadectwa ukończenia szkoły, zaświadczenia o zarejestrowaniu się w UP, umowy o pracę/zlecenie, zaświadczenia potwierdzające udział w kursie np. prawa jazdy. W celu rozeznania sytuacji finansowej, rodzinnej i mieszkaniowej danego wnioskodawcy przy przyznawaniu pomocy na usamodzielnienie i w niektórych przypadkach na zagospodarowanie wypełniany był przez pracowników PCPR dodatkowo druk „*Kwestionariusz oceny sytuacji wychowanka pieczy zastępczej ubiegającego się o przyznanie pomocy na usamodzielnienie/zagospodarowanie*”.

Pomoc na kontynuowanie nauki, zagospodarowanie i usamodzielnienie udzielana była osobom, które posiadały wymagane okresy pobytu w pieczy zastępczej, określone w art. 141 *ustawy o pieczy zastępczej*.

(akta kontroli: str. 997-987, 999-1001)

We wszystkich badanych przypadkach⁴⁰ dotyczących przyznawania pomocy na usamodzielnienie lub zagospodarowanie prawidłowo ustalono dochód wychowanka, o którym mowa w art. 142 *ustawy o pieczy zastępczej*.

W siedmiu przypadkach dotyczących udzielenia pomocy na usamodzielnienie i w sześciu dotyczących udzielenia pomocy na zagospodarowanie dochód osoby usamodzielnianej nie przekraczał kwoty 1200 zł, tj. określonej w art. 142 ust. 1 *ustawy o pieczy zastępczej*. W dwóch przypadkach natomiast - w jednym w przypadku pomocy na zagospodarowanie i w jednym na usamodzielnienie - dochód takich osób przekraczał kwotę 1200 zł, a przyznana pomoc udzielono na podstawie art. 142 ust. 2 ww. ustawy, tj. po przeprowadzeniu oceny sytuacji mieszkaniowej, dochodowej i osobistej wychowanka.

(akta kontroli: str. 997-987, 999-1001)

e) W badanych przypadkach pomoc na kontynuowanie nauki, na usamodzielnienie i zagospodarowanie została udzielona po złożeniu przez wychowanka wniosku i przedstawieniu IPU zatwierdzonego przez Kierownika PCPR lub zastępcę Kierownika oraz określającego w szczególności wymagania zawarte w art. 145 ust. 1 pkt 1 i 2 *ustawy o pieczy zastępczej*, jak i sporządzonych w trybie ustalonym w art. 145 ust. 2-4 tej ustawy.

(akta kontroli: str. 750-753, 727-734, 997-987, 999-1001)

f) Żadna z badanych decyzji dotyczących przyznawania pomocy dla usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej nie była zaskarżana.

(akta kontroli: str. 997-987, 999-1001)

⁴⁰ Łącznie 15 spraw związanych z przyznaniem pomocy na usamodzielnienie i zagospodarowanie, w tym siedem dotyczących przyznania pomocy na zagospodarowanie oraz osiem dotyczących przyznania pomocy na usamodzielnienie.

g) W zakresie badanych spraw średni czas od złożenia wniosku do wydania decyzji wynosił 13 dni.

(akta kontroli: str. 997-987, 999-1001)

W badanej próbie najkrótsze postępowanie trwało jeden dzień i dotyczyło rozpatrzenia wniosku o przyznanie pomocy na kontynuowanie nauki. Wynikało to z tego, że złożony wniosek był kompletny i zawierał wszystkie informacje i załączniki niezbędne do jego rozpatrzenia.

W przypadku dwóch najdłużej rozpatrywanych decyzji⁴¹, postępowania administracyjne przedstawiały się następująco:

Przypadek pierwszy:

- wniosek dotyczył przyznanie pomocy na kontynuowanie nauki i został złożony do PCPR 26 maja 2022 r. i tego samego dnia wszczęto w tej sprawie postępowanie;
- w dniu 6 czerwca 2022 r. koordynator rodzinnej pieczy zastępczej – pod którego opieką znajdowała się wychowanka - powiadomił pracownika Zespołu ds. świadczeń o niskiej frekwencji podopiecznej na zajęciach w szkole oraz o zagrożeniu ocenami niedostatecznymi;
- 14 czerwca 2022 r. zastępca Kierownika PCPR wezwał pisemnie wychowankę do osobistego wstawiennictwa w PCPR w terminie siedmiu dni od dnia otrzymania pisma, celem wyjaśnienia jej sytuacji szkolnej;
- wychowanka odebrała ww. pismo 20 czerwca 2022 r., lecz w wymaganym terminie nie stawiła się do PCPR;
- z notatek koordynator rodzinnej pieczy zastępczej wynikało, że pomimo prób kontaktów (telefonicznych i sms) nie udało się z nią skontaktować;
- dnia 21 czerwca 2022 r. koordynator poinformowała pracownika Zespołu ds. świadczeń, że wychowanka nadal nie uczęszcza na zajęcia szkolne, nie została sklasyfikowana do następnej klasy i nie dopełniła formalności związanych z przystąpieniem do egzaminu poprawkowego;
- pismem z dnia 27 czerwca 2022 r. zastępca Kierownika PCPR przedłużyła postępowanie administracyjne w ww. sprawie, lecz nie określono w nim nowego terminu zakończenia postępowania;
- 7 lipca 2022 r. zastępca Kierownika PCPR zwróciła się pisemnie do szkoły wychowanki o podanie informacji na temat jej frekwencji szkolnej oraz czy nadal posiada status ucznia;
- 19 lipca 2022 r. do PCPR wpłynęła odpowiedź od pedagoga szkolnego ze szkoły wychowanki potwierdzająca sygnały zgłaszane przez koordynator;
- 27 lipca 2022 r. PCPR wydało odmowną decyzję w przedmiotowej sprawie.

Przypadek drugi:

- wniosek wychowanki o przyznanie pomocy na zagospodarowanie został złożony w PCPR 21 września 2022 r.;
- 21 września 2022 r. PCPR pisemnie poinformowało wychowankę o wszczęciu postępowania oraz zobowiązał ją do dostarczenia - w terminie 14 dni od dnia otrzymania pisma – niezbędnych dokumentów. Wychowanka odebrała ww. pismo tego samego dnia;
- z uwagi na to, że dokumenty te nie zostały przez wychowankę dostarczone, PCPR - pismem z 27 października 2022 r. – ponownie wezwało wychowankę do przedłożenia wymaganych dokumentów w terminie 7 dni od dnia otrzymania pisma.

⁴¹ Liczonych od daty złożenia wniosku do daty wydania decyzji.

- 9 listopada 2022 r. wychowanka przedłożyła w PCPR decyzję o zarejestrowaniu się w PUP oraz świadectwo ukończenia szkoły branżowej pierwszego stopnia;
- 14 listopada 2022 r. PCPR wydało decyzję przyznającą wychowance pomoc na zagospodarowanie.

(akta kontroli str. 794-795, 997-987, 999-1001)

1.5. Powiatowy program rozwoju pieczy zastępczej – założenia i efekty

a) W okresie objętym kontrolą PCPR - zgodnie z art. 180 pkt 1 *ustawy o pieczy zastępczej* - opracowało dwa projekty powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej, tj. *Program rozwoju pieczy zastępczej w powiecie żywieckim na lata 2018-2020*⁴² oraz kolejny na lata 2021-2023⁴³.

Projekty ww. programów były konsultowane społecznie odpowiednio w dniach 12-23 luty 2018 r. i 5-15 luty 2021 r. W ramach przeprowadzonych konsultacji do obu projektów nie wniesiono uwag.

(akta kontroli: str. 297-311, 314-331, 332-334)

b) W okresie objętym kontrolą PCPR przedłożyło Zarządowi Powiatu sprawozdania z prowadzonej działalności za lata 2020, 2021 i 2022 r.⁴⁴ -zgodnie z art. 76 ust. 4 pkt 15 i art. 182 ust. 5 *ustawy o pieczy zastępczej*. Do sprawozdań tych – zgodnie z art. 182 ust. 5 tej ustawy - PCPR załączało zestawienia potrzeb w zakresie systemu pieczy zastępczej, które nie obejmowały jednak potrzeb związanych z usamodzielnieniem wychowanków. W każdy z ww. sprawozdań wykazano w zakresie rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej: wysokości udzielonych świadczeń oraz liczby pełnoletnich wychowanków.

(akta kontroli: str. 437-528)

Kierownik PCPR wyjaśniła, że: *W okresie objętym kontrolą nie wykazywano potrzeb dotyczących usamodzielnianych wychowanków, poza finansowymi, która były wykazywane w materiałach dotyczących projektów planów finansowych na rok następnny, a które to PCPR przedkładał Zarządowi Powiatu do 31 sierpnia każdego roku budżetowego.*

(akta kontroli: str. 421-429)

c) W obydwu przyjętych *Programach rozwoju pieczy zastępczej* stwierdzono, że jednym z zadań dotyczących wsparcia dla wychowanków pieczy zastępczej będzie: *inicjowanie działań niezbędnych do unormowania sytuacji życiowej osób opuszczających pieczę zastępczą oraz, że: Wychowankowie pieczy zastępczej mogą zostać objęci wsparciem ze strony koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.* W programie na lata 2018-2020 stwierdzono również, że przewidywana jest możliwość skorzystania z projektu systemowego finansowanego z Unii Europejskiej, w ramach którego wychowankowie będą mieli możliwość podniesienia swoich kompetencji zawodowych (kursy, praktyki zawodowe) oraz możliwość konsultacji z doradcą zawodowym, prawnikiem i psychologiem. W projekcie tym przewidziano możliwość refundacji kosztów opłat związanych z edukacją tj. czesnego.

(akta kontroli: str. 297-311, 317-331)

W ramach realizacji *Programów* na lata 2018-2020 i 2021-2023, w których założeniach m.in. było wspieranie rodzin zastępczych - PCPR przygotował w 2020

⁴² Przyjęty uchwałą Nr XXXVI/330/2018 Rady Powiatu w Żywcu z dnia 19 marca 2018 r.

⁴³ Przyjęty uchwałą Nr XXIV/275/2021 Rady Powiatu w Żywcu z dnia 29 marca 2021 r.

⁴⁴ Sprawozdanie PCPR za 2020 r. przyjęte zostało przez Radę Powiatu uchwałą Nr XXIV/273/2021 z dnia 29 marca 2021 r., sprawozdanie za 2021 r. uchwałą nr XXXIII/363/2022 Rady Powiatu w Żywcu z dnia 28 marca 2022 r., a sprawozdanie za 2022 r. uchwałą nr XLVII/478/2023 z dnia 27 marca 2023 r.

roku (rozpoczęcie realizacji 2021) projekt pn. *Rodzina w Centrum*⁴⁵. W projekcie tym uczestniczyło sześcioro usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej, a udzielana w ramach tego projektu pomoc polegała na:

- korepetycjach z matematyki i języka angielskiego;
- doradztwa zawodowego⁴⁶;
- wyjść integracyjnych (np. do kina, parku trampolin czy wycieczek w góry)⁴⁷.

Ponadto, czterech wychowanków wzięło udział w cyklicznych spotkaniach pn. *Warsztaty z zakresu kompetencji społecznych dla usamodzielniających się wychowanków pieczy*.

(akta kontroli: str. 11-17)

d) W *Powiatowych Programach rozwoju pieczy zastępczej* na lata 2018-2020 i 2021-2023 przyjęto następujące wskaźniki realizacji wsparcia dla wychowanków pieczy zastępczej:

- liczba IPU;
- liczba wychowanków pieczy zastępczej objętych wsparciem finansowym,
- liczba wychowanków objętych wsparciem koordynatora;
- liczba uczestników projektu⁴⁸.

(akta kontroli: str. 297-311, 317-331, 496-525, 714-716)

W ww. *Programach rozwoju pieczy zastępczej* nie określono wartości docelowych wskaźników w postaci mierników umożliwiających monitorowanie stopnia osiągnięcia celów w odniesieniu do wychowanków pieczy zastępczej, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: str. 297-311, 317-331, 496-525, 714-716)

W *Ocenie programu pieczy zastępczej za lata 2018-2020* w zakresie celu pn. „ Wsparcie dla wychowanków pieczy zastępczej” podano:

- liczbę sporządzonych programów usamodzielnienia wychowanków pieczy zastępczej tj. 53;
- liczbę osób objętych świadczeniami finansowymi tj. 59 osób;
- liczbę osób objętych wsparciem koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, tj. jeden usamodzielniający się wychowanek rodzinnej pieczy zastępczej.
- w ramach projektu pn. „ Chcę lepiej” – działaniami objęto 34 wychowanków pieczy zastępczej.

(akta kontroli: str. 614-616)

e) W *Programie* na lata 2018-2020 oraz na lata 2021-2023 założono, że ich koordynatorem będzie PCPR, a ich realizacja odbywać się będzie we współpracy z:

- rodzinami zastępczymi;
- rodzinami pomocowymi;
- placówkami opiekuńczo - wychowawczymi;
- Policją;

⁴⁵ Dofinansowanego ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 dla Osi Priorytetowej IX Włączenie Społeczne, Działanie 9.2–Dostępne i efektywne usługi społeczne i zdrowotne, Poddziałanie 9.2.5 Rozwój Usług Społecznych. Projekt Rodzina w Centrum - okres realizacji 1 stycznia 2021 r. -31 lipca 2022 r., pozyskana kwota dofinansowania: 1 643,3 tys. zł; wkład własny: 123, 7 tys. zł, kwota całkowita projektu: 1 766,9 tys. zł.

⁴⁶ Skorzystały cztery osoby.

⁴⁷ Skorzystało sześć osób.

⁴⁸ Wskaźnik ten podano w Powiatowym Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2018 -2020. W opisie celu wskazano, że Wychowankowie mogą wziąć udział w projekcie systemowym współfinansowanym ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

- miejskim i gminnymi ośrodkami pomocy społecznej;
- sędziami i kuratorami Wydziału Rodzinnego Sądu Rejonowego w Żywcu;
- organizacjami pozarządowymi i związkami wyznaniowymi.

(akta kontroli: str. 297-311, 317-331)

Kierownik PCPR wyjaśniła, że Centrum było podmiotem odpowiedzialnym za koordynowanie obu programów oraz, że: *Realizacja działań zaplanowanych w Powiatowych Programach Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2018-2020, jak i 2021-2023, jest zawarta w rocznych sprawozdaniach z działalności PCPR (...)* Faktem jest, że przy sporządzaniu sprawozdania pominięto na pierwszej stronie informację, że to sprawozdanie zawiera również sprawozdanie z realizacji Powiatowych Programach Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2018-2020, jak i 2021-2023. Niemniej jednak obydwa sprawozdania zawierają faktycznie zrealizowane działania ujęte w Powiatowych Programach.

(akta kontroli: str. 953-956)

f) Kierownik PCPR wyjaśniła, że: *W okresie objętym kontrolą PCPR na bieżąco koordynował i monitorował realizację zadań wynikających z programu, z uwagi na to, że wszystkie opisane w programie zadania są realizowane przez PCPR.*

Zadania określone w programie:

- a) Promowanie idei rodzicielstwa zastępczego;
- b) Pozyskiwanie kandydatów na rodziny zastępcze;
- c) Szkolenia dla istniejących rodzin zastępczych odpowiadające na zgłaszane zapotrzebowanie rodzin zastępczych oraz pomoc specjalistyczna;
- d) Zatrudnienie koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej;
- e) Wsparcie dla wychowanków pieczy zastępczej;
- f) Doskonalenie kadry rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Dane liczbowe ilustrujące poziom wykonania wskaźników odnoszących się do powyżej przedstawionych celów zamieszczone są w corocznym sprawozdaniu z działalności PCPR.

akta kontroli: str. 421-429)

1.6. Kontrole przeprowadzane w Centrum oraz skargi i wnioski dotyczące działalności

a) W okresie objętym kontrolą, z ramienia Powiatu nie przeprowadzono kontroli w PCPR w zakresie realizacji zadań związanych z usamodzielnieniem wychowanków pieczy zastępczej.

(akta kontroli: str. 8-18, 858)

b) W okresie objętym kontrolą Wojewoda Śląski przeprowadził jedną kontrolę, której celem było ustalenie prawidłowości wykorzystania i rozliczenia środków dotacji udzielonej w ramach projektu *Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID-19* w okresie od 1 stycznia 2020 r. do 31 grudnia 2020 r. Jak wynika z wystąpienia pokontrolnego z dnia 28 grudnia 2022 r. - dotacja przeznaczona była na zakup: sprzętu komputerowego z oprogramowaniem, sprzętu audiowizualnego, środków ochrony osobistej i środków dezynfekcyjnych oraz wyposażenia miejsc kwarantanny/izolacji. W wystąpieniu stwierdzono, że: *Dane przekazane w zestawieniu wydatków były zgodne z faktyczną realizacją w samorządzie oraz że działania podejmowane przez Powiat Żywiecki w kontrolowanym zakresie pod względem kryterium legalności i rzetelności ocenione zostały pozytywnie pomimo stwierdzonych nieprawidłowości tj. niezrealizowania wskaźnika Projektu dla Samorządu oraz przekazania danych niezgodnych ze stanem faktycznym w zapotrzebowaniu i sprawozdaniu końcowym. W ww. wystąpieniu stwierdzono też, że: (...) w sprawozdaniu końcowym przekazano informację, że*

objęto wsparciem 93 podmioty (o jeden podmiot mniej niż faktycznie), w tym 44 rodziny zastępcze niezawodowe (o 1 rodzinę mniej niż faktycznie). W efekcie kontroli sformułowano dwa wnioski, tj.: 1. Wzmocnienie nadzoru nad pracownikami w zakresie realizowanych umów o dofinansowanie i 2. Wzmocnienie nadzoru nad pracownikami w zakresie realizowanej sprawozdawczości.

(akta kontroli: str. 8-18, 335-402)

c) W latach 2020-2022 do Starostwa nie wpłynęły żadne skargi dotyczące działania PCPR i funkcjonowania pieczy zastępczej na terenie powiatu żywieckiego.

(akta kontroli: str. 967-968)

d) W okresie objętym kontrolą do PCPR nie wpłynęły skargi i wnioski w sprawach związanych z udzielaniem pomocy na usamodzielnienie wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz rodzinnych form pieczy zastępczej.

(akta kontroli: str. 8-18, 858)

1.7. Sprawozdawczość

a) Kierownik PCPR wyjaśniła, że sprawozdania za 2020, 2021 i 2022 r. każdorazowo składała Zarządowi Powiatu w I kwartale roku następnego. W każdym ze sprawozdań w rozdziale I „Piecza zastępcza” ujmowane były sprawy związane z pełnoletnimi wychowankami rodzinnej pieczy zastępczej i instytucjonalnej, w których zawarto dane odnośnie liczby pełnoletnich wychowanków objętych wsparciem oraz wysokości udzielonych świadczeń.

(akta kontroli: str. 437-525)

b) W sprawozdaniach rzeczowo-finansowych z pieczy zastępczej za I i II półrocze: 2020 r. i 2021 prawidłowo, tj. zgodnie z listami wypłat ujęto liczbę i kwoty świadczeń na pomoc na usamodzielnienie i zagospodarowanie oraz kontynuowanie nauki, za wyjątkiem liczby świadczeń i kwot pomocy na kontynuowanie nauki w części dotyczącej *Rodziny zastępcze spokrewnione* (tabela A wiersz 3.1.) i w części dotyczącej *Instytucjonalnej pieczy zastępczej* (w tabeli C wierszu 4.1.) w sprawozdaniu za I półrocze 2020 r. co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: str. 617-683, 853-857)

W sprawozdaniu rzeczowo-finansowym z pieczy zastępczej⁴⁹ za I półrocze 2022 r. nie zamieszczono ani liczby udzielonych świadczeń ani kwot pomocy udzielonej poszczególnym osobom usamodzielnianym, które korzystały z rodzinnej pieczy zastępczej. Prawidłowo ujęto natomiast liczbę i kwoty wypłaconych świadczeń wychowankom instytucjonalnej pieczy zastępczej⁵⁰. W trakcie kontroli NIK, PCPR dokonał korekty⁵¹ ww. sprawozdania rzeczowo-finansowego za I półrocze 2022 r., a wykazane dane były zgodne z listami wypłat świadczeń.

(akta kontroli: str. 701, 795-808, 853-857)

Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z pieczy zastępczej za II półrocze 2022 r. w zakresie pomocy dla pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej zostało sporządzone prawidłowo.

(akta kontroli: str. 684-697, 853-857)

W sprawozdaniu z działalności PCPR za 2020 r. prawidłowo wykazano kwoty wypłaconych świadczeń na kontynuowanie nauki i zagospodarowanie dla pełnoletnich

⁴⁹ W tabeli A. Rodzinna piecza zastępcza, w wierszach od 3.-3.3.

⁵⁰ W tabeli C. Instytucjonalna piecza zastępcza, w wierszu 4.- 4.5.

⁵¹ Z dniem 5 kwietnia 2022 r. w systemie CAS.

wychowanków. W przypadku pomocy na usamodzielnienie, nie ujęto jednak wypłaconej w 2020 r. kwoty 3 526 zł⁵², dotyczącej drugiej raty pomocy na usamodzielnienie, a przyznanej w 2018 r. na podstawie art.149 ust 2 *ustawy o pieczy zastępczej*.

W efekcie w ww. sprawozdaniu w części „*Institutionalna piecza zastępcza*” tabela na str. 14 w zakresie „Pomoc pieniężna na usamodzielnienie” wykazano 10 139 zł, zamiast 13 665 zł.

(akta kontroli: str. 437-469, 853-857)

W sprawozdaniu z działalności PCPR za 2021 r. prawidłowo ujęto kwoty pomocy wypłaconej na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie. W przypadku pomocy na zagospodarowanie dla pełnoletnich wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej omyłkowo zawyżono kwotę o 1 000 zł⁵³, która dotyczyła dofinansowania do remontu prowadzonego przez zawodową rodzinę zastępczą. W konsekwencji w pkt. I „*Pieczka zastępcza/Pełnoletni wychowankowie rodzinnej pieczy zastępczej*” w tabeli pierwszej na str. 8 w zakresie „*Pomoc pieniężna na zagospodarowanie w formie rzeczowej*” wykazano kwotę 19 409 zł, a powinno być kwota 18 409 zł.

(akta kontroli: str. 470-495, 853-857)

W sprawozdaniu z działalności PCPR za 2022 r. wydatki na pomoc na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie i zagospodarowanie w części dotyczącej *Świadczenia dla pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej wypłacone ze środków Powiatu Żywieckiego w roku 2022* wykazano w łącznej kwocie 338 190,82 zł. Tymczasem, zgodnie z danymi zawartymi w listach wypłat wynosiły one łącznie 338 189 zł. Stwierdzono przy tym, że różnica 1,82 zł wynikała z nieprawidłowego zaokrąglenia wydatkowanych kwot.

(akta kontroli: str. 496-525, 853-857)

W *Ocenie zasobów pomocy społecznej za 2020 r.* - opracowanej na podstawie art. 16a *ustawy o pomocy społecznej* - prawidłowo zostały wykazane kwoty dotyczące pomocy na usamodzielnienie i zagospodarowanie osób usamodzielnianych opuszczających rodziny zastępcze. W ww. dokumencie na str. 26 w tabeli w części dotyczącej rodzin zastępczych spokrewnionych wykazana została kwota 71 663 zł⁵⁴, w którym omyłkowo ujęto kwotę 1 832 zł⁵⁵, a powinna być 69 831 zł.

(akta kontroli: str. 571-613, 853-857)

W *Ocenie zasobów pomocy społecznej za 2021 r.* zawarto dane zgodne z danymi zawartymi w sprawozdaniu rzeczowo-finansowym za ten rok w zakresie pomocy dla osób usamodzielnianych opuszczających rodziny zastępcze (bez POW).

(akta kontroli: str. 526-569, 853-857)

W sporządzonej za 2022 r. *Ocenie zasobów pomocy społecznej*, wykazano jedynie dane za II półrocze 2022 r. w zakresie wszystkich pomocy dla osób usamodzielnianych opuszczających rodziny zastępcze (bez POW). Nie ujęto w niej natomiast danych dotyczących I półrocza 2022 r. Przyczyną tego stanu było niewykazanie danych za I półrocze 2022 r. w tabeli A 3.-3.5. w sprawozdaniu rzeczowo-finansowym, które ostatecznie zostało skorygowane w trakcie kontroli NIK.

(akta kontroli: str. 809-852)

⁵² Nr z listy wypłat PCPR/ZŚ/4233/2/2020; nr dz. 129.

⁵³ Nr Dz.684/6;7 czerwiec 2021 – lista wypłat nr PCPR/ZŚ/4212-3/43/2021

⁵⁴ Która zaciągnięta była automatycznie ze sprawozdania rzeczowo-finansowego.

⁵⁵ Co zostało opisane przy sprawozdaniu rzeczowo-finansowym za I półrocze 2020 r.

Kierownik PCPR wyjaśniła, że w *Ocenie zasobów pomocy społecznej* nie ma możliwości edycji danych w zakresie świadczeń dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej, gdyż dane te są zaciągane ze sprawozdania rzeczowo-finansowego z realizacji zadań z zakresu ustawy o pieczy zastępczej i tylko w zakresie danych dotyczących wychowanków opuszczających rodziny zastępcze, natomiast pomimo, że nazwa tabeli wskazuje, że świadczenia obejmują Placówki, jednak kwoty pomocy wskazują, że dane dotyczą tylko zaciągnięcia danych z tabeli A wiersz od 3-3.5 sprawozdania rzeczowo-finansowego.

(akta kontroli: str. 421-429)

Kierownik PCPR podała, że pomimo sporządzonej korekty do sprawozdania rzeczowo-finansowego z zakresu realizacji zadań za I półrocze 2022 r. ocena nie zaciągnęła tych danych pomimo wielokrotnego odświeżania tego sprawozdania w aplikacji Centralnej Aplikacji Statystycznej⁵⁶.

(akta kontroli: str. 965)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

I.

W Programach rozwoju pieczy zastępczej w powiecie żywieckim w okresie objętym kontrolą nie określono wartości docelowych wskaźników w postaci mierników umożliwiających monitorowanie stopnia osiągnięcia celów w odniesieniu do wychowanków pieczy zastępczej.

(akta kontroli: str. 297-331)

W związku z powyższym Kierownik PCPR w wyjaśnieniach podała, że *W świetle art. 180 pkt.1) ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Powiat jest zobowiązany do opracowania i realizacji 3- letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych. Ustawodawca w żaden sposób nie określa co ma zawierać 3-letni program poza limitem rodzin zastępczych zawodowych. Stąd też opracowany i realizowany w powiecie żywieckim 3 letni program zawiera wymagane przepisami elementy, natomiast pozostałe ustalenia zawarte w programie są kwestią uznaniową.*

Kluczowymi uwarunkowaniami braku wskazania wartości docelowych wskaźników w postaci mierników, był wysoki poziom dynamiki zmian sytuacji wychowanków:

o charakterze środowiskowym - tendencje społeczno-demograficzne np. przyczyny umieszczania dzieci w pieczy zastępczej

o charakterze instytucjonalnym -postępowania prowadzone przez sąd dotyczące np. powrotu dziecka pod opiekę rodzica

o charakterze osobistym – indywidualne wybory wychowanków dotyczące dalszej współpracy z PCPR. Z uwagi na powyższe w programach nie określono mierników jako wartości docelowych wskaźników.

(akta kontroli: str. odp. 1122-1125)

NIK stoi na stanowisku, że by móc odpowiedzieć na pytanie czy cel został zrealizowany, do każdego celu należy określić miernik. Przyjęte mierniki powinny umożliwić rzetelne i obiektywne określenie stopnia realizacji celu; odnieść się do rezultatu jaki ma być osiągnięty; mierzyć tylko to na co jednostka ma wpływ; bazować na wiarygodnych i w miarę dostępnych informacjach (Załącznik do komunikatu nr 6 Ministra Finansów z dnia 6 grudnia 2012 r. w sprawie szczegółowych wytycznych dla

⁵⁶ Dalej: CAS.

sektora finansów publicznych w zakresie planowania i zarządzania ryzykiem⁵⁷. Wykonanie celów i zadań należy zatem obserwować i kontrolować za pomocą wyznaczonych mierników, które są kluczowym narzędziem pozwalającym na monitorowanie ich osiągnięcia (Por. pkt 6 Standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych, załącznik do komunikatu nr 23 Ministra Finansów z 16 grudnia 2009 r. w sprawie standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych⁵⁸). Zdaniem NIK, nieustalenie mierników, w których wskazane byłyby wartości początkowe i końcowe powoduje, że PCPR nie dysponuje fundamentalnym instrumentem umożliwiającym monitorowanie stopnia realizacji celów, zatem niemożliwa będzie ocena, czy wyznaczone działania zmierzają we właściwym kierunku i przynoszą zakładane zmiany.

II.

Nieprawidłowe ujęcie wydatków na kontach analitycznych w latach i zakresie form pomocy:

1. W 2021 r. na koncie analitycznym pn. *Pomoc na zagospodarowanie* w § 3110 w rozdziale 85508 *Rodziny zastępcze* błędnie ujęto wydatek w wysokości 1000 zł⁵⁹, który dotyczył pomocy jednorazowej na remont mieszkania przez rodzinę zastępczą. Wydatek ten powinien zostać ujęty w ewidencji analitycznej pn. *Pomoc na utrzymanie domu* w ramach § 3110 tego samego rozdziału 85508. W efekcie, na koncie analitycznym dotyczącym rodzin zastępczych winna być kwota 18 409 zł, a była 19 409 zł.

(akta kontroli str. 183-183a, 250-251, 258-259, 854, 1041)

W 2022 r. w rozdziale 85508 „Rodziny zastępcze” § 3110 na koncie analitycznym *Pomoc na kontynuację nauki* błędnie została ujęta kwota w wysokości 5172 zł⁶⁰, która winna być ujęta w analityce *Pomoc na zagospodarowanie* na tym samym paragrafie i rozdziale (dotyczyła osób usamodzielnianych). Na ww. koncie analitycznym dotyczącym rodzin zastępczych w zakresie *Pomocy na kontynuowanie nauki* była kwota 74 475 zł, a powinna być 69 303 zł; a na koncie analitycznym ww. rozdziału i paragrafu *Pomoc na zagospodarowanie* była kwota 15 951 zł, a powinna być 21 123 zł.

(akta kontroli str. 183-183a, 281-284, 287-288, 853-854, 1045-1050)

W 2022 r. w rozdziale 85510 Działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych § 3110 na koncie analitycznym *Pomoc na kontynuowanie nauki* błędnie została ujęta kwota w wysokości 1 837 zł⁶¹, która winna być ujęta w analityce *Pomoc na usamodzielnienie*. Na ww. koncie analitycznym dotyczącym placówek opiekuńczo-wychowawczych w zakresie *Pomocy na kontynuowanie nauki* była kwota 49 375,64 zł, a powinna być 47 538,64 zł; a na koncie analitycznym ww. rozdziału i paragrafu *Pomoc na usamodzielnienie* była kwota 7 839 zł, a powinna być 9 676 zł.

(akta kontroli str. 183-183a, 289-294, 853-854, 1051)

Kierownik PCPR nie odniosła się do przyczyn powstania stwierdzonych błędów, lecz wyjaśniła, że powyższe rozbieżności nie miały wpływu na prawidłowość i strukturę sprawozdań budżetowych, w szczególności sprawozdania Rb-28S, gdyż wydatki ponoszone były w ramach tego samego działu, rozdziału oraz paragrafu klasyfikacji budżetowej 3110 „Świadczenia społeczne”.

⁵⁷ Dz. Urz. MF poz. 56

⁵⁸ Dz. Urz. MF Nr 15, poz. 84

⁵⁹ Lista wypłat nr PCPR/ZŚ/4212-3/43/2021 – dz. księgowości nr 68 4 poz. 4.

⁶⁰ Nr PCPR/ZŚ/4243/1/2022, Nr PCPR/ZŚ/4243/4/2022, nr PCPR/ZŚ/4243/8/2022 z listy wypłat, dziennik księgowości: 16/6, 262/6, 670,6.

⁶¹ Nr PCPR/ZŚ/4233/14/2022 listy wypłat, dziennik księgowości 1392/2022 poz. 2.

NIK nie kwestionuje prawidłowości sporządzonych sprawozdań Rb-28S, natomiast powyższe wydatki winny być zaksięgowane na odpowiednich kontach analitycznych zgodnie z zasadami rachunkowości, obowiązującym w PCPR wykazem kont i dokumentami księgowymi, w tym z listami wypłat dotyczących poszczególnych form pomocy. Zwłaszcza, że prowadzona w PCPR ewidencja analityczna powinna rzetelnie odzwierciedlać realizację wydatków na poszczególne form pomocy.

2. PCPR nierzetelnie sporządził sprawozdania w poszczególnych zakresach tj.:

a) W sprawozdaniu rzeczowo-finansowym za I półrocze 2020 r. w zakresie świadczeń dla pełnoletnich wychowanków błędnie ujęto liczbę świadczeń i kwoty:

- w zamieszczonej w sprawozdaniu w tabeli w części A. *Rodzinną pieczą zastępczą – udzielone świadczenia*, w wierszu 3.1. pn. *Pomoc dla osoby usamodzielnianej, w tym: na kontynuowanie nauki* - w kolumnie *Rodziny zastępcze spokrewnione*, w zakresie wydatków wykazano kwotę 42 904 zł, a powinno być 41 072 zł. Wynikało to z omyłkowego wliczenia do tej części kwoty czterech świadczeń w łącznej wysokości 1 832 zł⁶², a w następstwie błędnie wykazano również liczbę świadczeń⁶³, gdzie wykazano 82 świadczenia, zamiast 78. W konsekwencji w wierszu 3 wykazano te same błędy co w wierszu 3.1 nie było pomocy na usamodzielnienie i zagospodarowanie,
- w zamieszczonej w sprawozdaniu w tabeli w części C. *Instytucjonalną pieczą zastępczą-wydatki i udzielone świadczenia*, w wierszu 4.1. *Pomoc dla osoby usamodzielnianej, z tego: na kontynuowanie nauki*, wykazano kwotę 22 152 zł, a powinna być kwota 7 890 zł. Wynikało to z omyłkowego wliczenia kwoty 14 262 zł⁶⁴, która dotyczyła świadczeń wypłaconych dla pełnoletnich wychowanków na podstawie art. 88 ust. 1. Kwota ta dotyczyła 27 świadczeń, a w ww. tabeli, w wierszu 4.1. *Liczba świadczeń ogółem w zakresie Pomocy na kontynuowanie nauki* wykazano 44 świadczenia zamiast 17.

(akta kontroli: str. 620-622, 853-857, 1026)

b) W sprawozdaniu z działalności PCPR za 2020 r. nie ujęto wypłaconej w 2020 r. kwoty 3 526 zł⁶⁵, dotyczącej II raty pomocy na usamodzielnienie przyznanej w 2018 r. na podstawie art. 149 ust 2 *ustawy o pieczy zastępczej* i która powinna być wykazana w ww. sprawozdaniu w części *Instytucjonalną pieczą zastępczą* tabela na str. 14 w zakresie „*Pomocy pieniężnej na usamodzielnienie*”. W efekcie kwota wykazana w tym miejscu wynosiła 10 139 zł, zamiast 13 665 zł.

(akta kontroli: str. 437-469, 853-857)

c) W sprawozdaniu z działalności za 2021 r. w pkt. I *Pieczą zastępczą/Pełnoletni wychowankowie rodzinnej pieczy zastępczej* w tabeli pierwszej na str. 8 w miejscu dotyczącym „*Pomocy pieniężnej na zagospodarowanie w formie rzeczowej*” wykazana została kwota 19 409 zł. Była to wartość zawyżona o 1 000 zł⁶⁶, gdyż

⁶²Kwota podana w zaokrągleniu jak dane do sprawozdania, faktyczna kwota na wartość 1831,90 zł, która dotyczyła: Nr listy wypłat PCPR/ZŚ/4231/5/20120/ nr dz.: 543 na kwotę 779,90 zł i PCPR/ZŚ/4240/9/2020/nr dz. 535 na kwotę 526 zł oraz błędu rachunkowego przy sumowaniu dot. jednego świadczenia na kwotę 526 zł.

⁶³ W wierszu 3.1. kolumnie 3 *Liczba świadczeń ogółem*.

⁶⁴ Nr listy wypłat PCPR/ZŚ/4233/1-8/2020; nr dziennika głównego ewidencji księgowej: nr dz. 24 (l.p. 1,2,5,6,7,9 z listy wypłat – na łączną wartość 3173,40 zł), nr dz. 129 (l.p.1 z listy wypłat – 528,90 zł), nr dz. 174 (l.p.2 z listy wypłat – 528,90 zł), nr dz. 283 (l.p. 1,2,4,5 z listy wypłat – na łączną wartość 3 173,40 zł), nr dz. 428 (l.p.1,2,4,5,6 z listy wypłat – na łączną wartość 2 626,26 zł), nr dz. 527 (l.p. 1,2,4,5 z listy wypłat – na łączną wartość 2 115,60 zł), nr dz. 647 (l.p. 1,2,4,5, z listy wypłat – na łączną wartość 2 115,60 zł).

⁶⁵ Nr z listy wypłat PCPR/ZŚ/4233/2/2020; nr dz. 129.

⁶⁶ Nr Dz.684/6;7 czerwiec 2021 – lista wypłat nr PCPR/ZŚ/4212-3/43/2021

błędnie zaliczono tam wydatek, który dotyczył dofinansowania do remontu lokalu zawodowej rodziny zastępczej.

(akta kontroli: str. 470-495, 853-857)

d) W *Ocenie zasobów pomocy społecznej za 2020 r.* w zakresie dotyczącym pomocy na kontynuowanie nauki błędnie ujęta została kwota 1 832 zł, co wynikało z tego, że zasilanie komórek formularza *Ocen Zasobów Pomocy Społecznej* następowało automatycznie z systemu informatycznego CAS (obszar: pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, pieczy zastępczej, POMOST, GUS.) System uwzględniał dane dotyczące usamodzielnianych wychowanków z rodzinnej pieczy zastępczej, a nie uwzględniał danych dotyczących wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej.

(akta kontroli: str. 571-613, 853-857)

Kierownik PCPR wyjaśniła, że niezgodności występujące pomiędzy dokumentami źródłowymi, a poszczególnymi sprawozdaniami wynikają z błędnie podanych danych przez pracowników merytorycznych realizujących poszczególne zadania.

(akta kontroli: str. 960-966, 1008)

W ocenie NIK, powyższe sprawozdania w kwestionowanych obszarach powinny rzetelnie odzwierciedlać stan faktyczny wynikający z dokumentów źródłowych i w oparciu o nie powinny być przedstawiane dane w sprawozdaniach, stąd konieczne jest zwiększenie nadzoru nad osobami je sporządzającymi.

OCENA CZĄSTKOWA

PCPR w sposób prawidłowy realizowało zadania dotyczące wsparcia osób usamodzielnianych, rzetelnie rozpoznawało ich potrzeby w zakresie niezbędnej pomocy finansowej oraz adekwatnie do tych potrzeb zabezpieczało środki finansowe na świadczenia udzielone w ramach poszczególnych form pomocy. Wydatki w zakresie zadań dotyczących pieczy zastępczej zostały prawidłowo ujęte w ewidencji księgowej, według działu, rozdziału i paragrafu, natomiast na kontach analitycznych stwierdzono nieprawidłowości, które wprawdzie nie miały wpływu na dane sprawozdawcze, jednakże nierzetelnie oddawały poziom wydatków na poszczególne formy udzielanej pomocy.

Sprawozdania rzeczowo-finansowe PCPR z realizacji pieczy zastępczej i pomocy dla osób usamodzielnianych za II półrocze 2020, za I i II półrocze 2021 r., za II półrocze 2022 sporządzono prawidłowo. Błędy stwierdzono natomiast w sprawozdaniu za I półrocze 2020 r., gdzie nieprawidłowo ujęto liczbę świadczeń i kwoty udzielonej pomocy na kontynuowanie nauki oraz w sprawozdaniu za I półrocze 2022 r. w tabeli A, dotyczącej *Rodzinnej pieczy zastępczej*, gdzie PCPR nie ujęło liczby i kwoty wypłaconej pomocy. Sprawozdanie to zostało jednak skorygowane w trakcie kontroli.

W sprawozdaniach z działalności PCPR: za 2020 r. w zakresie osób usamodzielnianych prawidłowo wykazano kwoty pomocy na kontynuowanie nauki i zagospodarowanie, a błędy stwierdzono w tym zakresie w danych dotyczących pomocy na usamodzielnienie. W sprawozdaniu tym za 2021 r. prawidłowo wykazano kwoty wypłaconych pomocy na kontynuowanie i usamodzielnienie, a błędne dane w ww. zakresie stwierdzono w danych dotyczących pomocy na zagospodarowanie. W sprawozdaniu za 2022 r. prawidłowo wykazano kwoty wypłacone osobom usamodzielnianym w ramach wszystkich form pomocy udzielonej przez PCPR na podstawie *ustawy o pieczy zastępczej*.

Błędy w zakresie sprawozdawczości nie miały wpływu na prawidłowość udzielania pomocy usamodzielnianym wychowankom.

W *Programach rozwoju pieczy zastępczej na lata 2018-2020 oraz 2021-2023* nie określono wartości docelowych wskaźników w postaci mierników umożliwiających

monitorowanie stopnia osiągnięcia celów, szczególnie w odniesieniu do wychowanków pieczy zastępczej.

2. Skuteczność udzielanej pomocy dla pełnoletnich osób opuszczających pieczę zastępczą

2.1. Zapewnienie dostępu do informacji o możliwym wsparciu oraz planowanie procesu usamodzielnienia

a) Na stronie BIP Starostwa widniał link do strony internetowej PCPR, na której w zakładce PIECZA ZASTĘPCZA/USAMODZIELNIENI WYCHOWANKOWIE⁶⁷ zamieszczono informację na temat przysługujących form pomocy i zasad ich przyznawania oraz podano osobę do kontaktu w ww. zakresie.

(akta kontroli: str. 933-937, 941)

Kierownik PCPR wyjaśniła, że wychowankowie pomimo informacji zawartych na stronach internetowych byli informowani przez pracowników PCPR o formach pomocy na każdym etapie procesu usamodzielnienia, a pracownik PCPR przy sporządzaniu IPU przeprowadzał indywidualne rozmowy na temat możliwej pomocy informując wychowanka o jego uprawnieniach i warunkach jej uzyskania. Pracownicy PCPR pomagali również w wypełnianiu wszystkich dokumentów wymaganych do przyznania pomocy, które sporządzane były przez wychowanka. W sytuacji, gdy wychowanek ze względu na kontynuowanie nauki przebywał poza terenem powiatu, pracownik PCPR korespondował z nim poprzez pocztę elektroniczną wysyłając mu wniosek i udzielając instruktażu w zakresie jego wypełnienia, dostarczenia go do PCPR oraz udzielając informacji o dalszym jego procedowaniu.

(akta kontroli: str. 933-937)

b) We wszystkich badanych 30. przypadkach⁶⁸, osoba usamodzielniana wskazała opiekuna usamodzielnienia. W 22 przypadkach wskazała go rok przed osiągnięciem pełnoletniości, a w ośmiu w czasie krótszym niż rok, przy czym w dwóch przypadkach osoby te zostały umieszczone w pieczy zastępczej po osiągnięciu 17 roku życia i z tego względu termin wyznaczenia opiekuna nie mógł zostać zachowany.

(akta kontroli: str. 974-976, 988-998)

Kierownik PCPR wyjaśniła, że w przypadku sześciu osób doszło do wyznaczenia opiekuna z opóźnieniem, gdyż mimo prawidłowo i w terminie wysłanych informacji o obowiązku wyznaczenia opiekuna usamodzielnienia wychowankowie nie dopełnili tego obowiązku. Dodała przy tym, że: *Jeżeli kontakt z danym wychowankiem jest aktywny to wówczas pracownik przypomina i egzekwuje skutecznie spełnienie tego obowiązku, a jeżeli ten kontakt jest utrudniony to niestety są opóźnienia w realizacji wyznaczenia opiekuna usamodzielnienia.*

(akta kontroli: str. 953-956)

c) We wszystkich zbadanych przypadkach na druku wskazania opiekuna usamodzielnienia zamieszczona została pisemna zgoda osoby wyznaczonej na opiekuna.

(akta kontroli: str. 988-998)

⁶⁷ <https://bip-pzzywiec.finn.pl/bipkod/006/001/005>

⁶⁸ Próba dotyczyła 30 spraw dorosłych osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze oraz rodziny zastępcze, w tym: 15 osób, którym przyznano pomoc na kontynuowanie nauki; osiem, którym przyznano pomoc na usamodzielnienie i siedem, którym przyznano pomoc na zagospodarowanie.

- d) W badanej próbie⁶⁹ opiekunem były:
- w 21 przypadkach osoby tworzące rodzinę zastępczą lub prowadzące rodzinny dom dziecka,
 - w jednym przypadku pracownik socjalny PCPR,
 - w jednym przypadku osoba będąca wychowawcą w placówce opiekuńczo-wychowawczej,
 - w siedmiu przypadkach inna osoba wskazana przez osobę usamodzielnianą.
- Wszyscy opiekunowie zostali zaakceptowani przez Kierownika PCPR.

(akta kontroli: str. 786-787a)

- e) We wszystkich 30. przypadkach IPU zostały sporządzone przez osobę usamodzielnianą wspólnie z opiekunem usamodzielnienia, co najmniej na miesiąc przed osiągnięciem pełnoletności przez osobę usamodzielnianą.

(akta kontroli: str. 974-976, 988-998)

- f) Średni czas, jaki upłynął od ustanowienia opiekuna usamodzielnienia do opracowania indywidualnego programu usamodzielnienia wynosił około 10 miesięcy.

(akta kontroli: str. 988-998)

- g) We wszystkich badanych przypadkach, IPU został zatwierdzony przez Kierownika PCPR lub jego zastępcę, zgodnie z art. 145 ust. 4 *ustawy o pieczy zastępczej*.

(akta kontroli: str. 988-998)

- h) Wszystkie badane IPU określały⁷⁰:

- zadania przewidziane do realizacji (np. ukończenie danego etapu edukacji),
- sposób i formy ich realizacji (np. systematyczne uczęszczanie na zajęcia w danej szkole/uczelni),
- osoby odpowiedzialne (wychowanek, opiekun usamodzielnienia, pracownik PCPR, członkowie rodziny);
- instytucje wspierające (PCPR, PUP, szkoły),
- terminy realizacji poszczególnych działań (np. ukończenie szkoły 31 sierpnia danego roku),
- zobowiązania opiekuna usamodzielnienia wobec wychowanka (np. motywowanie do podjęcia zatrudnienia, ukończenia szkoły, monitorowanie sytuacji szkolnej).

(akta kontroli: str. 727-734)

- i) Zgodnie z art.145 ust. 1 pkt 2 *ustawy o pieczy zastępczej*:

- we wszystkich 30. badanych IPU określono sposób uzyskania przez osobę usamodzielnianą wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych (np. ukończenie szkoły), w której osiągnął pełnoletność wraz z podaniem terminu jej zakończenia, określenie dalszych planów edukacyjnych wraz z podaniem terminu rozpoczęcia kolejnego etapu edukacji (przykładowo ukończenie branżowej szkoły I stopnia z wskazaniem daty jej ukończenia). Stwierdzono przy tym, że dziewięć osób zakończyło kształcenie, 17 osób jest w trakcie kontynuowania nauki, a cztery przerwały edukację;
- we wszystkich badanych IPU wychowankowie odnieśli się do swojej sytuacji mieszkaniowej, przy czym w 16 przypadkach wychowankowie wpisali w IPU potrzebę pomocy w uzyskaniu mieszkania/lokalu z zasobów miasta/gminy,

⁶⁹ Dotyczącej dokumentacji 30 osób.

⁷⁰ Wzór IPU obowiązujący w PCPR w 2020 i 2021 - pkt. VIII, IX, X, XII. XIV, Wzór IPU obowiązujący w 2022 r. (od 1 stycznia) – część C.

- a w 14 przypadkach - z uwagi na posiadanie odpowiednich warunków mieszkaniowych - nie określili takiej potrzeby⁷¹;
- w 29 spośród 30 badanych IPU wychowankowie odnieśli się do tego czy będą potrzebować pomocy w podjęciu przez osobę usamodzielnianą zatrudnienia. I tak: w 10 przypadkach wskazano na potrzebę pomocy w znalezieniu zatrudnienia, w 19 przypadkach wychowankowie zadeklarowali, że nie oczekują pomocy w znalezieniu zatrudnienia, a w jednym przypadku osoba nie określiła swoich potrzeb powyższym zakresie.

Ponadto w każdym IPU, wychowanek miał możliwość wskazania do osiągnięcia innych celów lub zadań. Sytuacja taka miała miejsce w przypadku 25 wychowanków, którzy wskazali jako cele i zadania np. ukończenie kursu prawa jazdy kategorii B, albo kursów zawodowych lub językowych.

(akta kontroli: str. 727-734)

j) We wszystkich 30 badanych IPU został określony zakres współdziałania osoby usamodzielnianej z opiekunem usamodzielnienia zgodnie z art. 145 ust. 1 pkt 1 ustawy o pieczy zastępczej, a współpraca dotyczyła trzech obszarów, tj.: uzyskania przez osobę usamodzielnianą wykształcenia, uzyskania odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz podjęcia przez osobę usamodzielnianą zatrudnienia. Przykładowo w zakresie współdziałania osoby usamodzielnianej z opiekunem usamodzielnienia można wskazać: wsparcie w załatwianiu spraw urzędowych, monitorowanie sytuacji szkolnej, opiniowanie wniosków wychowanka o przyznanie pomocy na usamodzielnienie i zagospodarowanie.

(akta kontroli: str. 727-734)

k) Wszystkie badane przypadki dotyczyły osób, które przed umieszczeniem po raz pierwszy w pieczy zastępczej pochodziły z terenu powiatu żywieckiego i w IPU podały teren powiatu jako planowane miejsce osiedlenia po opuszczeniu pieczy zastępczej. W dwóch przypadkach jednak, w trakcie procesu usamodzielniania, wychowankowie zmienili miejsce zamieszkania i w związku z tym PCPR powiadomił pisemnie powiaty właściwe ze względu na miejsce osiedlenia się tych osób oraz przekazał im stosowne dokumenty⁷².

(akta kontroli: str. 727-734)

l) W żadnym z badanych IPU nie został określony sposób pomiaru (wskaźnik) i oceniania wykonania zadań.

W powyższej kwestii Kierownik PCPR wyjaśniła, że w opracowanych IPU nie określono sposobu pomiaru (wskaźników) i oceniania wykonania zadań, gdyż obowiązek taki nie wynika z przepisów prawa.

(akta kontroli: str. 727-734, 947-952)

2.2. Przebieg działań zaplanowanych w IPU

a) W PCPR nie zostały wypracowane i wdrożone narzędzia służące monitorowaniu/nadzorowaniu procesu usamodzielnienia. Jednakże, proces usamodzielnienia wychowanków był monitorowany za pomocą druku modyfikacji IPU, w przypadkach zmiany sytuacji osobistej, szkolnej, zawodowej lub innej mającej wpływ na proces usamodzielnienia danego wychowanka. Spośród badanych spraw w 20 przypadkach wychowankowie modyfikowali IPU, natomiast w pozostałych 10 programy nie były modyfikowane z uwagi na brak zmian w sytuacji wychowanków,

⁷¹ Np. podawali w IPU, że: są właścicielami części domów po zmarłych rodzicach, zamieszkują u dziadków lub z byłą rodziną zastępczą.

⁷² Przekazanie dokumentacji z PCPR w Żywcu do PCPR w Bielsku-Białej, w tym kopii IPU.

krótki okres od momentu rozpoczęcia procesu usamodzielnienia lub braku kontaktu z PCPR.

Odnosząc się do narzędzi służących monitorowaniu procesu usamodzielnienia, Kierownik PCPR wyjaśniła, że: *Sposób monitorowania/nadzorowania nie został określony w przepisach prawnych, które by regulowały te kwestie, stąd ich nie wypracowano. Niemniej jednak proces usamodzielnienia jest monitorowany i nadzorowany przez pracownika PCPR poprzez takie działania jak:*

- sporządzanie modyfikacji IPU,
- ocena sytuacji wychowanka w chwili ubiegania się o przyznanie pomocy;
- monitorowanie sytuacji szkolnej (sprawdzanie frekwencji, monitorowanie ciągłości kontynuowania nauki poprzez zbieranie zaświadczeń ze szkół;
- monitorowanie sytuacji wychowanka na rynku pracy poprzez zbieranie zaświadczeń z Urzędu Pracy;
- końcowa ocena IPU;
- rozliczanie pomocy na usamodzielnienie i zagospodarowanie, sprawdzanie faktur;
- kontakt telefoniczny w razie potrzeby z wychowankiem, opiekunem usamodzielnienia, ze szkołami, ZUS, PUP.

(akta kontroli: str. 947-952)

b) W opracowanych w PCPR drukach IPU oraz w drukach modyfikacji IPU nie zamieszczono harmonogramów poszczególnych działań, jednak były w nich zawarte terminy realizacji poszczególnych działań.

W czterech przypadkach IPU nie były realizowane terminowo, przy czym trzy osoby w trakcie roku szkolnego przerwały edukację dającą im możliwość uzyskania zawodu, a czwarta ukończyła edukację na danym poziomie, lecz mimo zaplanowania dalszej edukacji w IPU, nie podjęła jej.

W jednym z ww. przypadków PCPR podjął działanie w postaci kontaktu telefonicznego z wychowankiem i sporządzenia z tej rozmowy notatki służbowej, natomiast w trzech przypadkach skierował do szkół wychowanków pisma z zapytaniem o ich frekwencję i posiadanie statusu ucznia (w jednym przypadku dodatkowo skontaktowano się z opiekunem wychowanka, w celu ustalenia miejsca jego pobytu). W dwóch z ww. przypadków, PCPR, pomimo podejmowanych prób nawiązania kontaktu telefonicznego i wysłania pism na ostatnio wskazany adres, nie nawiązało kontaktu z wychowankami. W jednym przypadku po kontakcie telefonicznym została sporządzona notatka, z której wynikało, że wychowanka nie kontynuuje dalszej nauki z uwagi na opiekę nad małym dzieckiem. W ostatnim przypadku wychowanka zgłosiła się do PCPR i sporządziła modyfikację IPU, w której wskazała, że przerwała naukę, lecz nie podała tego przyczyn.

(akta kontroli: str. 743-745)

c) Z dokumentacji 30. badanych spraw wynikało, że wychowankowie nie zrealizowali zadań określonych w IPU w zakresie:

- w czterech przypadkach czterech przypadkach zaplanowanego wykształcenia (wychowankowie nie wywiązywali się z obowiązków kontynuacji nauki, które polegały na: porzuceniu edukacji, oraz brakiem kontaktu z PCPR);
- w pięciu przypadkach wychowankowie nie zrealizowali zaplanowanego podniesienia kwalifikacji (np. uzyskanie prawa jazdy, ukończenie kursu obsługi kasy fiskalnej lub kursu językowego);
- w jednym przypadku wychowanek nie zrealizował planów dotyczących zatrudnienia, lecz posiada dochód w postaci renty socjalnej;

- w pięciu przypadkach nie zrealizowano planów uzyskania odpowiednich warunków mieszkaniowych z zasobów gminy/powiatu, jednakże z modyfikacji IPU oraz ocen sytuacji wychowanków ubiegających się o przyznanie pomocy na zagospodarowanie i usamodzielnienie wynikało, że każdy z tych wychowanków miał zapewnione odpowiednie warunki mieszkaniowe.

(akta kontroli: str. 743-745, 784-785)

d) W PCPR nie stosowano odrębnych narzędzi do monitoringu osiągania przez wychowanków założonych w IPU celów. Z przedkładanych do PCPR dokumentów, tj. IPU i jego modyfikacji, oświadczeń wychowanków, opinii opiekunów sporządzanych do wniosku o przyznanie pomocy na usamodzielnienie i zagospodarowanie, dostarczanych zaświadczeń, kwestionariuszy oceny sytuacji wychowanka ubiegającego się o przyznanie pomocy na zagospodarowanie lub usamodzielnienie wynikało, że czy danemu wychowankowi udawało się realizować zaplanowane zadania.

W przypadku otrzymania pomocy finansowej na zagospodarowanie i usamodzielnienie wychowankowie obowiązani byli do jej rozliczenia. W badanej próbie, 15 osób było zobowiązanych do rozliczenia się z tego typu pomocy, z czego siedem z pomocy na zagospodarowanie i osiem z pomocy na usamodzielnienie. Rozliczyło się 14 osób, a jedna pomimo pisemnego wezwania, nie rozliczyła we wskazanym terminie⁷³.

Z analizy dokumentów wynikało, że opiekunowie byli zaangażowani w proces usamodzielnienia wychowanków poprzez wspólne sporządzanie IPU i jego modyfikację, opiniowanie wniosków o przyznanie pomocy na zagospodarowanie i usamodzielnienie, a także wspólne z wychowankiem sporządzenie oceny końcowej realizacji IPU.

(akta kontroli: str. 784-785, 988-998)

e) Odnosząc się do współpracy opiekuna usamodzielnienia z wychowankiem, Kierownik PCPR stwierdziła, że: *Przebieg współpracy opiekuna usamodzielnienia z wychowankiem nie wynika wprost z dokumentów gromadzonych przez PCPR, ponieważ nie jest on dokumentowany, natomiast z rozmów z wychowankami wynika, że mają stały kontakt z opiekunem usamodzielniania, że opiekun angażuje się i wspiera wychowanka w działaniach podejmowanych na rzecz uzyskania wykształcenia, zatrudnienia czy mieszkania. Obowiązki opiekuna nie są jednoznacznie wskazane, wymienione, dookreślone w przepisach prawa, raczej mowa jest w przepisach o pełnieniu funkcji. Opiekun pełni przede wszystkim rolę osoby wspierającej wychowanka w całym procesie jego usamodzielnienia.*

(akta kontroli str. 947-952)

f) W kwestii częstotliwości kontaktów opiekunów z wychowankiem Kierownik PCPR wyjaśniła, że: *Przebieg współpracy opiekuna usamodzielnienia z wychowankiem, czy częstotliwość kontaktów nie wynika wprost z dokumentów gromadzonych przez PCPR, ponieważ nie jest ona dokumentowana, natomiast z rozmów z wychowankami wynika, że mają stały kontakt, że im doradzają, że informują i pomagają, gdzie co załatwić. Współpraca opiekuna usamodzielnienia z wychowankiem opiera się m.in. na udziale w sporządzaniu indywidualnego programu usamodzielnienia oraz opiniowaniu wniosków o przyznanie pomocy wychowanka o pomoc. Opiekun usamodzielnienia, pełniąc swoją funkcję powinien pomagać, ale nie wyręczać wychowanka.*

⁷³ Pismo PCPR z dnia 1 marca 2023 r. (strona odebrała 14 marca 2023 r.), w piśmie wskazano kolejny termin rozliczenia do dnia 31 marca 2023 r.

(akta kontroli: str.947-952)

g) W badanych przypadkach, stwierdzono, że Centrum kontrolowało wydatkowanie środków przeznaczonych na pomoc na usamodzielnienie i zagospodarowanie, do czego wychowanków Centrum zobowiązywano w składanych do wniosku o przyznanie pomocy oświadczeniach oraz decyzjach o jej przyznaniu, określając formę i termin rozliczenia.

(akta kontroli: str.988-998)

h) Odnosząc się do braku w przepisach jednoznacznego wzorca IPU Kierownik PCPR wyjaśniła, że jego brak *w niewielkim stopniu powodował sytuacje, że przesłane IPU z innych ośrodków działających na terenie innych powiatów nie zawierały wystarczających informacji do prawidłowej realizacji IPU. W większość przypadków IPU z innych powiatów zawierały informacje niezbędne do przyznania pomocy przewidzianych dla usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej i stanowiły źródło informacji niezbędnych do współpracy z wychowankiem.*

(akta kontroli str. 6-7, 927-932)

i) W okresie objętym kontrolą z celowej próby⁷⁴ w 2022 r. osiem osób⁷⁵ przerwało proces usamodzielniania i utraciło pomoc na kontynuowanie nauki.

(akta kontroli str. 743-745)

j) Na podstawie badania akt ośmiu osób, które najdłużej pozostawały w pieczy ustalono, że do przerwania realizacji IPU dochodziło w wyniku zaprzestania zaplanowanej kontynuacji nauki. Dane w tym zakresie pozyskiwane były przez PCPR z informacji pozyskanych ze szkół, do których uczęszczać mieli wychowankowie lub poprzez kontakt z wychowankiem lub opiekunem usamodzielnienia.

(akta str. 788, 971-973)

k) PCPR w odniesieniu do osób, które przerwały proces usamodzielnienia, realizował takie formy wsparcia jak, udzielanie informacji o przysługujących prawach i uprawnieniach, motywowało do podjęcia nauki, oferowało wsparcie w zakresie poszukiwania zatrudnienia, a także proponowało skorzystanie z możliwości objęcia danego wychowanka wsparciem koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. W trzech spośród ośmiu zbadanych przypadków, PCPR - z uwagi na brak kontaktu z wychowankiem (wyjazd za granicę, wyprowadzenie się na teren innego powiatu) nie mogło podjąć działań wspierających.

(akta kontroli: str. 788)

l) Kierownik PCPR wyjaśniła, że w okresie objętym kontrolą nie było przypadku zawieszenia pomocy na kontynuowanie nauki.

(akta kontroli: str. 947-952)

2.3. Realizacja celów w IPU jako wskaźnik skuteczności wsparcia udzielonego w procesie usamodzielnienia

PCPR skutecznie udzielał wsparcia usamodzielnianym wychowankom pieczy zastępczej. W 30 badanych sprawach, stwierdzono że:

- wszystkie osoby zaplanowały w IPU uzyskanie wykształcenia. Spośród nich dziewięć osiągnęło pożądaną poziom wykształcenia, 17 wychowanków było w trakcie kontynuowania nauki, a pozostałe cztery przypadki przerwały edukację;

⁷⁴ W badanej próbie w poprzednich latach nie było przypadków przerwania realizacji IPU, a w 2022 r. wybrano do próby wszystkie zaistniałe przypadki tj. osiem.

⁷⁵ Nr spraw: PCPR/ZŚ/4230/2/2020; PCPR/ZŚ/4230/4/2020; PCPR /ZŚ/ 4241/2/2021; PCPR/ZŚ/4230/8/2021; PCPR/ZŚ/ 4241/2/2022; PCPR/ZŚ/4241/89/2016/22; PCPR/ZŚ/4230/1/2021; PCPR/PZ/4241/43/2019.

skuteczność ww. pomocy - 86,7% we wszystkich poddanych badaniu przypadkach;

- w 25 przypadkach wychowankowie założyli w IPU podniesienie kwalifikacji zawodowych. Spośród nich cztery osoby uzyskały dodatkowe kwalifikacje, 14 osób było w trakcie ich podnoszenia, a w pięciu przypadkach nie zrealizowano tego zamierzenia. W dwóch przypadkach Centrum nie posiadało wiedzy na ten temat. Skuteczność ww. pomocy - 72% (z 25 osób w próbie 30, które założyły to zadanie w IPU).
- w 29 przypadkach wychowankowie w IPU założyli uzyskanie zatrudnienia. Spośród nich dziesięciu wychowanków uzyskało zatrudnienie, 16 jest w trakcie realizacji tego zadania (z czego dwie osoby są zarejestrowane w PUP), a w jednym przypadku nie zrealizowano ww. zadania. W dwóch przypadkach PCPR nie posiadał wiedzy na temat realizacji tego zamierzenia. Skuteczność ww. pomocy - 89,7% (z 29 osób w próbie 30, które założyły to zadanie w IPU).
- w 16 przypadkach wychowankowie wskazali w IPU, że będą się ubiegać o przyznanie mieszkania z zasobów gminy. Spośród nich trzy osoby złożyły wnioski, lecz nie otrzymały mieszkania, w trakcie realizacji tego zadania było sześć osób, w pięciu przypadkach osoby nie zrealizowały tego zadania, a w dwóch przypadkach PCPR nie posiadał wiedzy na temat realizacji tego zadania. Skuteczność ww. pomocy - 56,3 % (z 16 osób w próbie 30, które zaplanowały to zadanie w IPU).
- spośród 30 osób, które zaplanowały w IPU złożenie wniosku o przyznanie pomocy na zagospodarowanie, 22 osoby złożyły takie wnioski i otrzymały pomoc, natomiast osiem osób było w trakcie realizacji tego zadania. w 100%. Skuteczność ww. pomocy - 100 % we wszystkich poddanych badaniu przypadkach;
- 26 osób zaplanowało w IPU złożenie wniosków o pomoc na kontynuowanie nauki. Spośród nich cztery osoby ukończyły szkołę i przestały pobierać świadczenie, 18 osób było w trakcie pobierania pomocy, a cztery przerwały edukację (z czego jedna otrzymała decyzję odmowną). Skuteczność ww. pomocy - 84,6% (z 26 osób w próbie 30, które zaplanowały to zadanie w IPU).
- spośród 30 osób, które zaplanowały w IPU złożenie wniosku o przyznanie pomocy na usamodzielnienie, wniosek taki złożyło 14 osób i wszystkie taką pomoc otrzymały, 16 osób do dnia zakończenia kontroli NIK nie złożyło wniosków o przyznanie tej pomocy, ale ma taką możliwość do ukończenia 26 roku życia zgodnie z *ustawą o pieczy zastępczej*. Skuteczność ww. pomocy - 100% we wszystkich poddanych badaniu przypadkach;

Z dokumentacji PCPR wynikało, że w razie potrzeby dziewięć osób zechce skorzystać z pomocy prawnej i psychologicznej z 17 osób, które to zaplanowały. I tak:

- w sześciu przypadkach osoby zaplanowały w IPU⁷⁶, że w razie potrzeby zgłoszą się do PCPR o pomoc psychologiczną i prawną;
- w jedenastu przypadkach na druku IPU nie było zakresu dotyczącego planowania pomocy psychologicznej i prawnej, jednakże osoby te sporządziły modyfikację do IPU (na nowym wzorze), z której wynikało, że: w razie potrzeby trzy osoby skorzystają z takiej formy wsparcia, a osiem osób stwierdziło, że nie ma takiej potrzeby.

W 13 pozostałych przypadkach, na wzorze IPU stosowanym przez PCPR w okresie od 1 stycznia 2020 r. – 26 stycznia 2022 r. brak było specjalnego miejsca na

⁷⁶ Na wzorze od 1 stycznia 2020 r. – 26 stycznia 2022 r.

sporządzenie adnotacji o planowaniu takich form pomocy (tj. psychologicznej czy prawnej) i takiej potrzeby nie wskazano.

(akta kontroli str. 758-785, 1002)

PCPR udzielało wychowankom pomocy przy sporządzeniu i realizacji IPU, a cele w nich zawarte⁷⁷ zrealizowane zostały przez wychowanków na poziomie około 84%.

(akta kontroli: str. 754-783, 1002)

Kierownik PCPR wyjaśniła, że: w okresie objętym kontrolą, żaden z wychowanków z badanej próby nie zgłosił potrzeby udzielenia wsparcia w postaci pomocy psychologicznej lub prawnej⁷⁸.

(akta kontroli: str. 953-959)

b) W okresie objętym kontrolą, żadna z osób nie złożyła do PCPR w Żywcu wniosku o przyznanie pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych. PCPR dysponował jednym mieszkaniem chronionym (przy POW w Żywcu). W badanej próbie, dwa wnioski o uzyskanie mieszkania socjalnego z zasobów gminy (dotyczące TBS w Żywcu i gminy Rajcza) zostały zaopiniowane pozytywnie przez Kierownika PCPR, natomiast w jednym przypadku wychowanek w IPU podał, że złożył wniosek z pomocą wychowawcy POW w Żywcu.

(akta kontroli str. 727- 734, 735-785)

c) W okresie objętym kontrolą w badanej próbie tylko w jednym przypadku wychowanek na prośbę pisemną złożoną do PCPR uzyskał pomoc w pisaniu CV.

W wyjaśnieniach Kierownik PCPR podała, w latach objętych kontrolą jednemu z wychowanków udzielono wsparcia w uzyskaniu zatrudnienia poprzez pomoc w napisaniu CV.

(akta kontroli str. 949-952)

d) W przypadku czterech osób ujętych w badanej próbie zostały dokonane końcowe oceny realizacji IPU, o której mowa w art. 145 ust. 7 *ustawy o pieczy zastępczej*. W ocenach tych w odniesieniu do poszczególnych wychowanków stwierdzono, że:

- 1) wychowanek osiągnął założone w IPU cele, za wyjątkiem zaplanowanego w IPU złożenia wniosku o mieszkanie z zasobów gminy. Zadanie to nie zostało jednak zrealizowane z uwagi na to, że osoba ta ma zapewnione warunki mieszkaniowe i z tego względu zrezygnowała z ubiegania się o przydział mieszkania.
- 2) Osoba osiągnęła założone w IPU cele, za wyjątkiem podniesienia kwalifikacji⁷⁹. W ocenie końcowej IPU, jako przyczynę wskazała na trudną sytuację finansową i mieszkaniową, która zmusiła ją do pracy. Ponadto, z uwagi na to, że mimo złożenia pozytywnie zaopiniowanego przez PCPR wniosku do właściwej gminy o przyznanie mieszkania socjalnego, lokalu takiego nie otrzymała, musiała wynająć mieszkanie;
- 3) Osoba osiągnęła założone w IPU cele, za wyjątkiem podniesienia kwalifikacji⁸⁰. W ocenie nie wskazała jednak przyczyn tego stanu.
- 4) Osoba osiągnęła założone w IPU cele, za wyjątkiem złożenia wniosku o przyznanie mieszkania socjalnego (którego nie złożyła). W ocenie stwierdziła, że wynajęła mieszkanie. W ocenie stwierdzono też, że osoba ta jest w trakcie realizacji zaplanowanego w IPU kursu na prawo jazdy.

⁷⁷ Bez uwzględniania pomocy prawnej i psychologicznej.

⁷⁸ W PCPR istniała możliwość skorzystania raz w tygodniu z pomocy prawnej, a z pomocy psychologicznej przez cały tydzień. Na stronach PCPR znajdowała się też informacja o takiej możliwości.

⁷⁹ Zamierzała ukończyć kurs na prawo jazdy kat. B.

⁸⁰ Dodatkowe kursy oferowane przez szkołę.

(akta kontroli str. 772, 775-776, 783, 969-970)

Wszystkie cztery oceny końcowe zostały podpisane były przez osoby usamodzielniane i ich opiekunów, a także przez Kierownika PCPR. Dwie oceny zostały sporządzone w tych samych dniach, w których wychowankowie przedstawili ostateczne rozliczenie z uzyskanych pomocy, natomiast dwie pozostałe zostały dokonane po upływie: 46 i 5 dni od dokonania ostatecznych rozliczeń. Jedna wychowanka nie sporządziła oceny, pomimo pisemnego wezwania jej przez PCPR. wychowanka.

(akta kontroli: 743-745)

2.4. Badanie losów wychowanków

a) Spośród 30 osób w badanej próbie zarejestrowanych w PUP⁸¹ po upływie jednego roku było: dwóch wychowanków (w tym jeden jako bezrobotny, a jeden jako poszukujący pracy), a według stanu na dzień 14 kwietnia 2023 r. dwóch figurowało jako osoby bezrobotne (6,7 % z 30.).

(akta kontroli: str. 874-876, 1003-1004)

Z podanych przez ZUS⁸² danych z systemu KSI ZUS wynikało, że w okresie od dnia opuszczenia pieczy zastępczej danego wychowanka do dnia 14 kwietnia 2023 r. spośród 30 osób z badanej próby 12 osób widniało w ww. systemie (z czego pięć osób zmieniało pracodawcę). Po upływie jednego roku po opuszczeniu pieczy pięć osób było zatrudnionych (16,7 z 30.), a według stanu na dzień 14 kwietnia 2023 r. cztery osoby posiadały zatrudnienie (13,3% z 30.).

(akta kontroli: str. 864-873, 1003-1004)

b) W ramach badania losów 30 wytypowanych wychowanków zwrócono się do dziesięciu ośrodków pomocy społecznej które podały, że wskazane osoby w czasie: po roku od opuszczenia pieczy, jak i na dzień 14 kwietnia 2023 r. nie korzystały ze świadczeń opieki społecznej.

(akta kontroli: str. 1003-1004)

c) W celu zapoznania się z opinią usamodzielnianych wychowanków oraz ich opiekunów, NIK skierował ankiety do ww. osób.

Z ankiet do 20 opiekunów usamodzielnianych wychowanków, otrzymano zwrótnie cztery ankiety, w których zwrócono uwagę na następujące kwestie:

- nie napotkano na trudności przy opracowaniu IPU (dwóch opiekunów);
- zachodziła potrzeba wskazania wychowankowi przy opracowaniu programu korzystniejszych rozwiązań dotyczących jego przyszłości (jeden opiekun);
- jeden z opiekunów jako problem wskazał na „nieposłuszeństwo”;
- bardzo dobrze oceniono współpracę z wychowankiem (dwóch opiekunów);
- wskazało na niedostrzeganie realnych trudności dnia codziennego, tj. m.in. ponoszenia kosztów utrzymania (jeden opiekun);
- niewywiązywanie się z podstawowych obowiązków (jeden opiekun);
- dwóch opiekunów wskazało, że posiada informacje na temat efektów usamodzielnienia, a jeden, że nie posiada żadnych informacji na ten temat;
- jeden opiekun wskazał na problem, którym w jego ocenie były telefony komórkowe;

⁸¹ Z informacji podanych przez PUP w Żywcu z Aplikacji Centralnej Syriusz za okres od dnia opuszczenia pieczy zastępczej przez danego wychowanka do dnia 14 kwietnia 2023 r.

⁸² Oddział w Bielsku-Białej.

- jako najtrudniejsze w sprawowaniu opieki nad wychowankiem wskazano na: *brak znajomości realiów, brak odpowiedzialności, nieumiejętność podejmowania decyzji* (jedna osoba), *motywowanie do nauki* (jedna osoba);
- opiekunowie najbardziej zadowoleni byli z pomocy pieniężnej (jedna osoba) i radzenia sobie przez wychowanka w dorosłym życiu (jedna osoba);
- wśród instrumentów mających na celu poprawę procesu usamodzielnienia jeden z opiekunów wskazał na potrzebę: większej dostępności do mieszkań treningowych, poszerzenia ofert pracy, stworzenia możliwości pracy w ramach stażu, stworzenia możliwości finansowania kursów zawodowych i prawa jazdy, zapewnienie mieszkań dla wychowanków;
- za wdrożeniem ramowego wzoru IPU opowiedział się jeden opiekun;
- na potrzebę uregulowania składników pomocy na zagospodarowanie i usamodzielnienie wskazał jeden opiekun,
- jeden opiekun ocenił, że sprawa rozliczania pomocy pieniężnej jest uregulowana wystarczająco, a trzech, że pomoc pieniężna powinna być kontrolowana/rozliczana.

(akta kontroli: str. 908, 911-918)

Na 25 ankiet skierowanych przez NIK do wychowanków, którzy zakończyli lub realizują IPU, odpowiedzi udzieliło dwie osoby. W odpowiedziach tych wychowankowie m.in. wskazali, że:

- wszyscy uzyskali informacje o przysługujących im formach pomocy, w tym jeden wskazał, że zakres wsparcia był bardzo dobry;
- nie mieli problemów przy opracowaniu IPU;
- bardzo dobrze ocenili współpracę z opiekunami;
- dobrze ocenili proces usamodzielnienia;
- jako najtrudniejsze w procesie usamodzielnienia, jeden z wychowanków wskazał na poszukiwanie pracy, a drugi na krótki czas na rozliczenie się z pomocy na usamodzielnienie i zagospodarowanie;
- wychowankowie wskazali, że najbardziej byli zadowoleni z pomocy na zagospodarowanie i kontynuowanie nauki;
- w kwestii przygotowania do podjęcia samodzielnego życia, wychowanek ocenił, że podczas procesu usamodzielnienia czuł się osoba wystarczająco przygotowaną.

(akta kontroli: str. 909, 919-922)

Na 20 ankiet rozesłanych do wychowanków, którzy przerwali realizację IPU⁸³ odpowiedzi udzieliło dwóch. Wynikało z nich, że:

- zostali poinformowani o formach pomocy;
- jedna osoba wskazała, że nie napotkała żadnych problemów przy opracowaniu IPU,
- jedna osoba wskazała, że istotnym problemem było pogodzenie pracy z nauką;
- bardzo dobrze oceniono współpracę z opiekunem;
- w kwestii największych trudności w procesie usamodzielnienia: jedna osoba wskazała „*stać na własne nogi*”; a druga na wysokie koszty utrzymania mieszkania;
- jedna osoba wskazała, że w procesie usamodzielnienia nie odpowiadało jej wypełnienie wszystkich wniosków i dokumentów;

⁸³ Z czego 12 ankiet przesłano do osób, które przed 2020 r. sporządziły IPU, a w okresie objętym kontrolą przerwały IPU.

- powód przerwania procesu usamodzielnienia jedna osoba wskazała na konieczność podjęcia decyzji o przerwaniu nauki i podjęciu pracy;
- jedna osoba wskazała, że otrzymanie mieszkania socjalnego mogłoby poprawić proces usamodzielnienia.

(akta kontroli: str. 910, 923-926)

2.5 Monitoring w PCPR losów pełnoletnich wychowanków

a) Na 30 zbadanych przypadków, w odniesieniu do 29 osób PCPR znalazło dalsze losy osób usamodzielnianych, zarówno w zakresie osiągniętych sukcesów, jak i poniesionych porażek. W jednym przypadku - dotyczącym osoby, która przerwała proces usamodzielnienia - PCPR nie dysponował informacjami, czy osoba ta ukończyła edukację. Na podstawie notatki służbowej z 20 września 2022 r. ustalono, że wychowanka z uwagi na opiekę nad małym dzieckiem nie podjęła dalszej nauki oraz, że pracownik Centrum poinformował ją o przysługujących formach pomocy. Wychowanka zdecydowała, że w razie potrzeby zgłosi się do PCPR.

W większości przypadków sukcesem było ukończenie przez wychowanków jednego etapu edukacji i kontynuacja nauki, znalezienie pracy oraz osiągnięcie odpowiednich warunków mieszkaniowych. W niektórych przypadkach dodatkowym sukcesem było ukończenie kursu lub ukończenie szkolenia zawodowego. Za porażkę uznawano natomiast porzucenie nauki przygotowującej do zawodu.

(akta kontroli str. 735-742, 754-785)

Centrum dysponowało informacjami na temat zatrudnienia wychowanków w 28 przypadkach. Według posiadanych danych 10 wychowanków było zatrudnionych, dwóch było zarejestrowanych w PUP, w 15 przypadkach osoby nie były zatrudnione i nie były zarejestrowane w PUP, przy czym siedem z nich posiadało dochód w postaci renty rodzinnej lub socjalnej, sześć osób kontynuowało naukę w szkołach dziennych, a dwie były na etapie poszukiwania zatrudnienia. W dwóch przypadkach Centrum nie posiadało informacji na ww. temat.

(akta kontroli str. 735-742, 754-785)

W odniesieniu do 28 osób, spośród 30 objętych badaniem, PCPR posiadało informację na temat uzyskania przez wychowanków mieszkania z zasobów gminy lub powiatu. Wynikło z niej, że: 14 wychowanków w IPU nie zaplanowało tego zadania z uwagi na posiadanie odpowiednich warunków mieszkaniowych, w 16 przypadkach wychowankowie wskazali, że będą się ubiegać o przyznanie mieszkania z zasobów gminy, z czego: trzy osoby złożyły wniosek i nie otrzymały mieszkania, pięć osób nie złożyło wniosku, a w odniesieniu do dwóch osób PCPR nie posiadało informacji na ten temat, z uwagi na brak kontaktu z wychowankami.

(akta kontroli str. 735-742, 754-785)

W odniesieniu do 28 osób - spośród 30. objętych badaniem - PCPR dysponował informacją o korzystaniu przez usamodzielnionych wychowanków ze świadczeń pomocy społecznej. Wynikało z niej, że 25 osób nie korzystało z takich świadczeń, a trzy osoby korzystały, o czym świadczyły oświadczenia dołączane do wniosków o przyznanie pomocy pieniężnej na zagospodarowanie lub usamodzielnienie.

(akta kontroli str. 735-742, 754-785)

b) Kierownik PCPR wyjaśniła, że: *W okresie objętym kontrolą, PCPR nie badało skuteczności usamodzielnienia oraz trwałości efektów usamodzielnienia. Obowiązek taki nie wynika z przepisów prawa, a zatem PCPR nie prowadzi takich badań. PCPR dokonuje jedynie oceny końcowej indywidualnego programu usamodzielnienia po zakończeniu jego realizacji. Ocena taka dokonywana jest wraz z opiekunem usamodzielnienia i kierownikiem PCPR.*

c) Kierownik PCPR – odnosząc się do obowiązujących rozwiązań związanych z udzieleniem pomocy na usamodzielnienie i skuteczności działań - stwierdziła, że:

Obserwując losy wychowanków można zauważyć, że jedną z bardziej skutecznych form pomocy, motywującą wychowanka do dalszego rozwoju, rozwijania swoich umiejętności, inwestowania w siebie, poszerzania wiedzy, zdobywania wykształcenia, a tym samym zapewnienia sobie lepszej przyszłości jest pomoc na kontynuowanie nauki. Należy zauważyć, że wychowankowie zgłaszają niewystarczającą wysokość otrzymywanego świadczenia na kontynuację nauki, które pozwalałoby na zapewnienie bezpiecznych warunków do nauki i rozwoju. Z otrzymanego świadczenia muszą opłacić czesne, zakupić podręczniki, zeszyty, przybory i materiały szkolne, opłacić koszty przejazdu do i ze szkoły itp., a często i utrzymać się w ciągu całego miesiąca. Tyczy się to głównie tych wychowanków, którzy utrzymują się samodzielnie i nie mają pomocy finansowej z innych źródeł. (...) Niejednokrotnie by się utrzymać wychowankowie muszą podjąć pracę zarobkową (...). Równie skuteczne wydają się dwie pozostałe formy pomocy finansowej: pomoc na usamodzielnienie i pomoc na zagospodarowanie, które dają wychowankowi jednorazowe, duże wsparcie finansowe umożliwiające sfinansowanie najpilniejszych potrzeb, zakup potrzebnych sprzętów, sfinansowanie kursów niezbędnych do podjęcia zatrudnienia czy umożliwiających poszukiwanie pracy. Pomoc ta umożliwia lepszy start w samodzielne życie.

W kwestii istniejących barier w procesie usamodzielnienia wskazała, że: *Barierą w procesie usamodzielnienia może być narzucony przez ustawodawcę wymagany czas pobytu w pieczy zastępczej do uzyskania niektórych form pomocy”.* Dodała też, że: *Obecne uwarunkowania prawne należałoby w niewielkim stopniu rozszerzyć o akty wykonawcze, które dookreśliłyby np. katalog rzeczy, na które można przeznaczyć pomoc na zagospodarowanie i usamodzielnienie, zadania opiekuna usamodzielnienia oraz wzór indywidualnego programu usamodzielnienia. (...) Brak w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jednolitego wzoru indywidualnego programu usamodzielnienia, na podstawie którego powinien przebiegać proces usamodzielniania stanowi znaczny problem. (...) Zdarza się, że otrzymywane z innych ośrodków programy usamodzielnienia nie zawierają wszystkich potrzebnych nam danych, a to nasz ośrodek jest właściwy do zatwierdzenia planu usamodzielnienia i udzielania wychowankowi świadczeń pieniężnych. Największy problem jest w przypadku wychowanków osiedlających się na naszym terenie a pochodzących z innych powiatów, gdyż Ośrodek nie posiada ich pełnej dokumentacji, nie zna ich sytuacji życiowej, historii pobytu w pieczy zastępczej.*

(akta kontroli: str. 927-932)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

PCPR udzielało wychowankom pomocy przy sporządzeniu i realizacji indywidualnego programu usamodzielnienia, a zaplanowane w nich zadania zrealizowane zostały w badanej grupie na poziomie 84%. Proces usamodzielnienia wychowanków był monitorowany i nadzorowany przez pracowników Centrum m.in. poprzez sporządzanie modyfikacji do IPU, ocenę sytuacji wychowanka przy ubieganiu się o przyznanie pomocy, monitorowanie sytuacji szkolnej, końcową ocenę IPU, rozliczanie pomocy na usamodzielnienie i zagospodarowanie, a w razie takiej potrzeby kontakt z wychowankiem, opiekunem, szkołą lub innymi jednostkami.

IV. Wnioski

Wniosek

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

1. Zwiększenie nadzoru nad ewidencjonowaniem dokonanych wydatków na odpowiednich kontach oraz nad prawidłowością sporządzanych przez PCPR sprawozdań.
2. Uwzględnienie w projekcie nowego powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej mierników pozwalających na dokonywanie oceny stopnia realizacji przyjętych celów i zadań.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 8 września 2023 r.

Kontroler
Magdalena Śleziak
st. inspektor kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach
Dyrektor

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach

